

Tibetan Buddhist Resource Center

Text Scan Input Form - Title Page

Work:	W1KG14782	ImageGroup:	I1KG23995
LCCN:	n/a	ISBN:	n/a

Title:	སྐད་གསུམ་ཡོངས་སུ་རྫོགས་པའི་ཚིག་མཛོད་ཆེན་མོ། skad gsum yongs su rdzogs pa'i tshig mdzod chen mo/
Author:	རག་ཏུ་བེར་ raghu vira
Descriptor:	some type set print and most of them are hand written notes
Original Publication:	n/a;n/a
Place:	[new delhi]
Publisher:	[dr. lokesh chandra]
Date:	[n.d.]
Volume:	133
Total Volumes:	139
TBRC Pages:	2
Introductory Pages:	n/a
Text Pages:	n/a
Scanning Information:	Scanned at M/S Satluj Infotech Images, E-45, Sector 27 Noida, District Gautam Buddha Nagar, U.P. 201301 via New Delhi, IN for the Tibetan Buddhist Resource Center, 150 17th st., New York, NY 10011, U.S.A 2006. Comments: 6/2016

VOL. 133

UTENSIL
TO
VESSEL-KEEPER

utensil n पात्रम् (ifc f आ) RV, etc .

utensils भण्डानि n pl Āpast परिभाण्डम्

Āpast .

any culinary utensil स्थालम् Rājat any domestic

u. गृहोपकरणम् Kathās 20.150 any u. साधनम् (ifc

f आ) Mn, R. etc उपस्करः, उपस्करम् any u.

employed at a sacrifice (10 are usually enumerated)

यज्ञायुधम् AV, TS, Br any u. used in bathing

स्नानोपकरणम् Pañcat a common u. अपात्रम्

cooking u. of iron कन्दु m f Sust, Mālav, Comm on

KātyŚr a particular kitchen u. पाजकः ĀpŚr a partic

u. (used by the Magas) पूर्णिकः VP a Soma u. सोमलिप्तम्

ŚrS, Vait a u. used in preparing the Soma juice अरिन्दम्

RV 1.139.10 a worthless u. अपात्रम् .the act of putting

~~the~~ the act of putting the sacrificial utensils on the

pyre by the side of the deceased पात्रचयः (HarP)

पात्रचयनम् (BaudhP) attachment to household u.

मात्रांसङ्गः Mn 6.57 cooking u. (?) महानसम् KātyŚr

household u. पारीणह्यम् TS v.1. for पारिणह्यम् Mn 9.11

keeper of u. (in a temple) भाण्डुगोपकः Baidh keeping

the household u. in good order सुसंस्कृतोपस्कर mfn Mn 5.

150 one of the sacrificial u. पिष्टसंयवनम् HirP one

of the sacrificial u. दूडोपहवनम् BaudhP one of the u.

used at the Sāmnāyā offering सांनार्यापिधानी BaudhP

one who takes charge of the lesser u. पारिकार्मिकः L

पारिकर्मन् m a room for u. दण्डच्छादनम् Baudh L to

collect u. सम्भाण्डय Nom सम्भाण्डयति, सम्भाण्डयते Bhatt

प्रतिपक्षित

uterine adj सयोनि RV, AV यौन f(ई)

W सनाभि .

the eighth month of uterine gestation गर्भष्टमः W

गर्भष्टमाब्द Mn 2.36, Yājñ u. brother सनाभि

m RV, AV, Mn, BhP सनाभिः BhP .

uterus n योनि m f (in RV only m, f some-

times योनी) RV, etc गर्भकोशः गर्भकोषः Susr 1

धरा Bhpr म्वः
डिब्बः W .
^

utilisation of प्रवेशः (comp) Kull, Inscr .

utility n भोगः RV, etc — अर्थः, अर्थम्.

the doctrine of utility अर्थतन्त्रम् BhP made

only with regard to u. अर्थकृतं mfn BhP v. and desire

अर्थक्रामम् (R 2.86.6 , v.1.) अर्थक्रामौ m du (R 2.

86.6, Mn 4.176) अर्थक्रामाः m pl (Mn 2.13) .

utilize vb भुज् cl 7 (Dhātup 23.17) भुनक्ति,

भुङ्क्ते (rarely cl 6 भुञ्जति, भुञ्जते) Mn. MBh, etc.

to be utilized भोक्तव्य mfn MBh .

utmost adj परिनेष्टिन् f(ई) 13h .

at the utmost परम् ind Divyāv at the u. 24

चतुर्विंशतिपरमम् to do one's u. परायणं कृ ' — ' .

सामर्थ्यं कृ exerting one's self to the u. सर्वेद्युक्त

R one who does his u. प्रशक्त्य Kaus, Sch the u.

extent or reach यावद्व्याप्ति ind Nir the u. reach

पारम् (rarely m) RV, etc .

utter vb I उच्चर् उच्चरति, उच्चरते (Pāṇ 1.3.53)

MBh, Bāṣh, Sāh. etc — उच्चर् caus उच्चारयति

MBh, R, Bāṣh, Mṛicsh, etc — प्रोच्चर् प्रोच्चरति

Hariv — समुच्चर् समुच्चरति HPariś — आभीभाष

— अनुब्रू cl 2 अनुब्रूणीति — ईर् caus ईरयति

BV, ChVr, Bāṣh, Śusr, etc — उदीर् caus उदीरयति

BV, Yājñ, Mn. etc — प्रेर caus प्रेरयति BV, etc

— समुदीर् caus समुदीरयति Kathās —

अवब्रून् MBh 12.4237 — उदच्च caus उदच्चयति

— वद् cl 1 (Dhātun 23.40) वदति, वदते (ec. m

ec also वादति) RV, etc — उद् उदति RV 10.

186.5, AV 5.20.11, Maitr3. SBr, TBr — निवद् निवदति,

निवदते AV — प्रवद् प्रवदति, प्रवदते RV, etc

— वच् cl 2 (Dhātun 24.55) वक्ति (occurs only

in sg Ved also cl 3 निवक्ति) RV, etc — जङ्

उद्गिरति — उङ् caus उद्गिरयति Pañcat —

निरह् SBr — प्राह SBr, Mn, MBh, etc —

आम्ना आम्नाति — विहृ विहिरति Gīt .

II मुच् cl 6 (Dhātup 23.136) मुञ्चति, मुञ्चते

Yājñ, Mh, R, etc — उन्मुच् उन्मुञ्चति, उन्मुञ्चते

Hariv, Pañcet — प्रमुच् प्रमुञ्चति, प्रमुञ्चते

MW — (a sound) निमुच् निमुञ्चति, निमुञ्चते

Mh — (a sound) सृज् cl 6 (Dhātup 23.121)

सृजति (Ved and ep. also सृजते and once in AV

सृजति) Kathās — (sounds or words) विसृज्

विसृजति Br, Mh. etc — (a sound) विसृज्

विसृजति १Br — प्रवह् प्रवहति (Pā

3.38) Bhp — प्रोद्ध् प्रोद्धति Pañcar —

आह आहरति (seldom Ā) MBh, Bhp, R, etc —

आह caus आहारयति, आहारयते MBh, R, Hariv

— आभिष्याह TS, etc — कृ cl 2 cl 1 cl 5

cl 8 (often ifc) with the sounds फट्, फुत्, भाण,

ष
वृषाट्, स्वधा, स्वाहा, हिम्) — (sounds) विकृ

विकरोति, निकुरुते Pāṇ 1.2.34 — निर्मा

निर्मिमीते TS, AV, Br, निर्माति Kāv, Pur (with

गिरम्) Kull — प्रयुन् प्रयुङ्क्ते (rarely

प्रयुनक्ति

(MBh, Kāv, etc , caus प्रयोजयति P

(words) समाक्षिप् समाक्षिपति, समाक्षिपते MBh

(a sound etc) यम् cl 1 यच्छति (Ved also

यच्छते and Ved en यमति, यमते) RV

छृद् cl 7 TĀr 4.3.3 .to pour out i.e utter words प्रस्तृ प्रस्तृणोति,

प्रस्तृणुते

(with गिरहः) Naish to u. abusive words~~xxxxxx~~

क्षिप्

cl 6

क्षिपति, क्षिपते

(MBh, etc cl 4

क्षिप्यते

only Bhatt) Mn, MBh, etc to u. blessings दा

cl 3 ददाति (दत्ते) (with आशिषः) Sak, Marka

to u. a cry विकृश् विकृशति (ep. also विक्रोशते)

MBh, B _____ (said of birds etc) वद् cl 1 वदति

(with or scil वाचम्) BV, etc _____ (as a bird)

कूज् cl 1 कूजति AV 7.95.2, MBh, B. etc _____

वृत् caus वर्तयति MBh, Kāv, etc to u. a curse

दा cl 3 ददाति (दत्ते) (with शापम्) MBh.

B., etc (with गालीः) Bhartr _____ समुत्सृज् समुत्सृजति

Mn, MBh, etc to u. a joyful sound स्तुभ् cl 1 स्तोभति

RV, Br, Iāty to u. [#] मिथ्या with √ब्रू, वच्, वद्

to u. a murmuring guttural sound अवरिक् Kāth to u.

an excretion शप् cl 4 शपति, शपते, शप्यति,

शप्यते RV, etc to u. any peculiar sound खणखणाय

खणखणायते BhP 5.2.5, VāP, Introd to u. a

particular sound मर् caus मर्चयति Dhātup 32.106,

(v.l. for मर्ज) घु घवते cl 1 Dhātup 22.

[#] कोच to u. a shrill cry (as a bird) कुच् cl 1 कोचति

Dhātup to u. shrill sound शिञ्ज् cl 2 (Dhātup 24.

17) शिञ्जते (according to Vop also cl 12 शिञ्जते,

शिञ्जयते) PV, etc to u. a sound शङ्क कृ —

वाचम् ऋ, वाचम् ईर्, वाचम् इष् — प्रोच्चर

प्रोच्चरति Hariv — स्वर, स्तृ cl 1 (Dhātup

22.34) स्वरति RV. JaimBr, ChUo — कल्

(rarely) कलयति (कलयते) Naish, Śis, etc

— व्याह व्याहरति, व्याहृते TBr, etc —

भ्रण् cl 1 भ्रणति Dhātup 13.9 — कुर

cl 6 कुरति Dhātup 22.52 — चन् cl 1

-चनति I to u. a sound of disgust at हुङ्क

हुङ्करोति (acc) Car to u. a speech प्रत्याह

प्रत्याहरति MW to u. a verse with reference to

आभिन्नच् to u. cries together सम्प्रवद् सम्प्रवदति

Pāṇ 1.3.49, Ech to u. forth प्रव्याह प्रव्याहरति

MSh, R to u. gurgling sounds दुरदुराय Nom दुरदुरायते

Car, Śusr 1.28.14, Kād 2.571, Bhr 3.30.17 to u. harsh

cries रुन्व्य Nom रुन्व्यति RV to u. in a low

voice जप् cl 1 जपति (rarely Ā ŚāṅkhŚr 3.6.4,

MBh 3.13) MitBr 3.28, 'EBr, Lāty, Kātyār, Kauś, Mn. etc

to u. in order अनुव्याहृ MaitrUp to u. in reply (a

curse) प्रतिसृज् प्रतिसृजाति Blue to u. in return

प्रत्युदीर (only ind प्रत्युदीर्य) Rbh to u. loud

cries रुवण्य Non रुवण्यति RV to u. wailing

sounds विलप् विलपाति (rarely ā) AV, etc

to u. sounds together समुच्चार् caus समुच्चारयति MW

the u. the cry of birds एवाङ्क्ष् cl 1 एवाङ्क्षति to u.

the exclamation Svagā स्वगान् स्वगान्करोति TW, 'EBr

to
the u. the exclamation ' vashat ' वषट् with हू to u.

the sound 'it शीत्कृ शीत्करोति Git to u. together

समुदाह समुदाहरति Hariv, P, BLP to u. with a

loud voice आध्मा आध्मति to u. with reference

to अभ्यनुवद् P (acc) SBr — अभ्यनुवन्

(acc) litBr to u. words वाचम् व्याह .

to be uttered नच् pass उच्यते RV, etc —

शंस pass शस्यते RV, etc — उदीर caus

pass उदीरति .

to cause to utter दा caus दापयति Horiv 15792.

Yājñ 2.6/7 .

to desire to utter words कणुक्य Non P RV 10.189.

7 to wish to u. व्याह decid व्याजिहीषति SB.

utterance n उच्चारः — समुच्चारः ^{nasikh}

— वचनम् (ifc f आ) ^{Samkhyak} — वक्मन्

n 1.132.2 — व्याहृति ^{f h, Valid, VerBrC} —

व्याहारः ^{hāv, Pāncat, hāh} — व्याहरणम् ^{h, hāh}

— अनिव्याहारः ^{Chp, etc} अभिव्याहरणम् ^{Comm on Vir}

— वादः ^{h, hāh, etc} — प्रयोगः ^{GrC, Prāt,}

^{Pān, Sch} — शंसा ^E — (of a curse) मोक्षः

(ifc f आ) .

convulsive utterance (as sobbing etc) गद्गदम्

13h, etc good u. सुवकाम् 13iksh indistinct u. (as sob-

bing etc) गङ्गदम् 13h, etc the mystical u. of the

names of the seven worlds व्याहृति f (also व्याहृती

ific व्याहृतिना) TS, 3Br, RML 403, Mn 2.76, 13h, etc an

oracular u. (declarative of some future destiny or fate.)

वचस् n VarBrS pious u. ब्रह्मन् n 13, 14, 15, 16, 17

previous u. प्रागुक्ति f 13Prāt, 13h repeated u. अनुव्याहरणम्

simultaneous u. समुच्चारणम् Pan 1.3.48 the u. of

sounds words which is complete as consisting of full and

intelligible sentences वैखरी the u. of the sound

'it शीत्कृतम् शीत्कृति (f) ṣāv u. of 'vaha

स्वाहाकारः (ifc f आ) 'Pr, etc the u. of 'vashat

वषट्करणम् Jain , Sch the u. of words of despair

निन्यासः .

one skilled in utterances उच्चारणज्ञः 'is 4.16 .

the intention to utter anything at once or together

सहविनक्षा Pat .

utter destitution आकिंचन्यम् Wh 3.1399m 12.

6571 seg, 11901 .

uttered adj I उच्चारित _____ उच्चारित L _____

प्रोदित Variv _____ पयुदित Or _____ भाषित

_____ प्रभाषित Wh, Fav, etc _____ शब्दित _____

आहृत n, WhF, etc _____ व्याहृत , etc _____

भाषित Pañcat, ret, cit — विजल्पित 'ak

— संजल्पित — समुद्गीर्ण L — उदञ्चित cit

— इरित — उदीरित — (as a sound) समीरित

— समुदीरित — उक्त — निरुक्त Pr,

Up, h, etc .

II अभिसृष्ट Kariv — विसृत —

(as sound) मुक्त — उन्मुक्त — प्रमुक्त

Up, Śiksh, etc — विरचित — नत ? .

badly uttered दुर्भाषित with 5.1171 the being u.

उक्तत्वम् 3ah first . प्रथमोदित 3ah having an

u. on ओक्त having u. & not u. मुक्तादिति Kathās

52.155 not u. अप्रोदित TS — बोद्ध (ई) one

who has u. a sound आहृत P one who has u. 'īai'

ईकृत TS one who has u. the sacrificial formulas

कृतयजुस् 3.1.5.2.4 (a word) u. by a spect-

ator प्रेक्षकेरित 33h u. with a 'mystical' sound

हुङ्कृत u. (as a verse) with reference to

अभ्युक्त (acc) 'SBr, Up _____ अभ्युक्त (acc)

'SBr, AitBr, ChUp .

to be uttered उदीर्य _____ गद्य (Pan 3.1.10)

Pañt 3.47 _____ वचनीय Mn, R _____ वक्तव्य f(आ)

'SBr, etc _____ वक्तव्य RV _____ वाद्य AitBr _____ योज्य

'Sak _____ प्रयोक्तव्य 'Siksh, 'Sank _____ निर्वर्त्य 'Prat

sch being u. वक्तव्य f(आ) difficult to be u. दुर्विभाष

_____ दुरुदाहर 'is 2.73 to be u. successbly or easily

सुरजोद्य Mn 2.33 to be u. व्याहृतव्य (loc)

NDH unfit to be u. अनक्षर Washat should be u.

वषट्कृत्यम् ind piter . .

having uttered उच्चार्य ind p — उदीर्य ind p.

have to be uttered वादित .

^t
one who utters उच्चारयितु mfn Come on Hyayan .

^t
uttering a cry उच्चारिन् : — उद्गारिन् ifc

Bālar — ^(ifc) उप / — लापिन् (ifc) Hariv —

शंसिन् (only ifc) Hariv, Tav, Vashas, etc —

प्रवादित् (3rd acc) TS, Th — दायक f(इका)

— प्रद f(आ) .

^t
uttering a cry प्रवादित् Th u. a pleasant sound

(in the throat) वलितकक्ष Th u. a suspicious cry

(said of a bird) भद्रनादिन् Th u. joyful sounds

स्तुम् (ifc) u. sounds शङ्ख Th —

शङ्खगति Hariv u. sweet sonic मधुरालाप

u. the first sound (as a child) प्रथमप्रवद Haus u.

the sound 'it' शीत्कारिन् amar, शीत्कृतिन् Halod

u. the 'kthas उक्थशंसिन् u. words i.e. breaking silence

विसृष्टवाच Asv'r .

being uttered उच्चार्यमाण .

^t
 uttaring n उच्चारणम् — वृत्तिणम् —

समुदीरणम् n — (the act of) व्याहरणम् mch,

mf — संधानम् Vait , mch, etc — प्रनादः

Isv r, mch — संसूचनम् mch — समुदाहरणम्

— (a curse) प्रदानम् VP .

belonging to that part of the mouth which is the

organ of uttering sounds आस्यम् mfn Pāṇ, 'i'ch, 'ās,

etc the u. of any inarticulate sound कूजनम् the u.

of sounds प्रव्याहरणम् 'ivyaḥ ' u. one's own name '

(a crow) आत्मघोषः L u. the exclamation ' in '

ईकारः TS u. the ' names ' नमोनाकः

IV, etc ' u. the sound bham ' (a gad-ily) भङ्गारी,

भङ्गारी L u. the sound ' hat ' हात्कृतम् L .

utterly destroying मूलनिवृत्तन mf(ई)n

Pnear .

at the uttermost end -चरमत: ind 19.15.3,

MaitrS 3.10.1 .

'uvula' (. of a yoginī) n तालुजिह्वा

Heat 2.1.716 तालुजिह्वः गोजिह्वा

Car 4.7 , प्रतिजिह्वा , प्रतिनिजिह्वा L

अलिजिह्वा , अलिजिह्वा अधोजिह्वा

(in the throat) शुण्डिका L गलशुण्डिका

Car 4.7, 'usr 4 तन्त्रिका घण्टिका L

सुधास्त्रा L .

the soft uvula फुला L swelling of the u.

गलशुडी car, busr the u. plate रानि f L

— सूना L .

luxurious adj स्वदारनित in 3.45 —

स्त्रीविधेय w — नयूय , 17 .

vacancy n (of gaze) शून्यता huras, शून्यत्वम्

vac, vacant, vacu _____ (of gaze) शौथिल्यम्

vac, vac .

great vacancy महाशून्यम् cat .

vacant adj सून _____ न () .

empty i. e. vacant (as a store) शून्य f(आ)

vac, vac, etc ' keeper of a v. place ' (a substituti)

शून्यपालः with a v. time क्षणः -

vacant-mind of शून्यचित्त Easy, शून्यमनस्

Śāntis शून्यहृदय RT, lak, Kathas

शून्याशय (आ) Kathas

Tachellia farnesiana मरुद्रुमः L अरिमेदः

L असिमेदः L गिरिमेदः L

गोधास्कन्धः L पूतिमेदः L

विट्स्वदिरः (the plant) अहिमारः

अहिमारकः L असिमेदः, अहिमेदः, अहिमेदकः L

vacillating adj मंडू' or .

vacuity n रिक्तता Śis, Kathās — आकाशः

(Ved) आकाशम् (ifc f आ) AitBr, ŚBr, MBh, etc

— (in hil) शून्यम् IW 83, n 3, 105, n 4, MMB 7

n 1, 142 — (often applied to the apertures of the body

and in in; round) निवरः, निवरम्, etc — स्तम्

or 14, TrasnUp, Im 12.120, etc — शून्यम् L —

शून्यम् (only L) .

great vacuity महाशून्यम् cat having become a

v. गह्वरीभूत mfn Hariv 11285 a v. in the ground

अतः ॥, ॥, etc .

vacuum n शून्याम् ॥h, , etc .

causing a vacuum रिक्तकृत् mfn VarBrS .

vagabond n पर्यटकः

Mricch, Sch 39541

अवतिगर inf (rob) संचारजीविन् inf

वङ्कः Bhadrab .

vagina n योनि m f (in AV only m, f sometimes

= योनी) sa, etc विशिखान्तरम् usr

संधि m (exceptionally f) .

(a woman) having a large vagina महाद्वारा usr

a particular disease of the v. वामनी .

vagrancy n प्रात्राज्यम् , वात्रा .

vagrant adj परिसंचर har — विप्रुत W

— अशुद्धनासक — निष्टक्वरी .

belonging to a vagrant band संधजीविन् I belong

ing to a v. gang वातीन k̄aty, k̄att̄ the life and

practice of a v. वात्यचरणम् k̄aty'r, वात्यचर्या k̄aty

a man of the v. class व्रात्याः IV, etc a v. archaic

अनगरः I a v. class व्रात्यगणः Vātyār a v.

life व्रात्या ancient a v. for light यायावरः Yāyavar

vain adj A व्यर्थ I(आ) IV, etc व्यर्थ

निरर्थक I(इका) IV, Vav, etc निरर्थ

I(आ) अनर्थक निफल I(आ) IV, etc

IV, etc निष्फल I(आ) IV, Vav, etc

etc अफल I(आ) IV, Vav, etc मोघ

f(आ) Mn, etc निमोघ Sh वितथ

f(आ) Mn, MBh, etc वन्ध्यफल hartr

निष्कार्य Kav मृत Kav निप्रनष्ट Mn

विभ्रष्ट Pancav'r शुष्क f(आ) Mn, MBh,

etc .

living in vain जीवनविडम्बनम् a night passed in

v. स्तरी (with रात्रि) not in v. अवृथा

not in v. विनिर्मूढ MarkP not v. अविफल

अमोघ f(आ) अवितथ अफल्यु

'is 3.76 with in v. सुनिष्कल one whose efforts

are in v. वितथप्रयत्न with विफलरम्भ

one whose hopes are v. मोघाश that rendered

v. मोघीभूत with v. advantage मिथ्याफलम् Charity

v. exertion वृथाश्रमः without v. state विलक्षणम् 1

whose work in not v. अवितथक्रिय 2.477

to become vain मोघाय to मोघायते

Alankarav to be in v. रुह् (with न) with to exert ones

self in v. विहन् pass विहन्यते with, 1, Pariv to make

v. मोधीकृ मोधीकरोति Malin — खेतीकृ 'is

2.34, Rajat to run or v. वितथीकृ वितथीकरोति

MBh, Kum .

to wish to render vein व्यृध् acid वीत्सति .

vein उद्धत — तुच्छ Ch, Briddle, Frab,

तुच्छक 1 तुच्छय 5.4 — निःसार (आ)

Hariv, War, Nāv, War — तरल (आ) Chattr, Amar

Rajat 3.515 — वान्ति Sarvad — शून्य (आ)

, Rajat, Sarvad .

born in vain through the mixture of different castes

तृथासंकरजात going anything in v. विफलीकरणम्

one in v. विफलीकृत exerting one's self in v.

विफलश्रम ajāt in v. तृथा in TBr, etc

मोघ (ibc) and मोघम् in — मुघा in

ibc, Fav, etc मिथ्या ibc, Fav, etc

अलकम् in 10.71.6 & 10.7 not v. अदृष्ट,

अदृष्टित अ शून्य (आ) ajāt throu-

ibc v. (as a s. c.) शून्यशून्य (आ) 'is' .

vainly वृथा ind TBr, etc- .

not talking vainly अविकथयत् mfn Ṛ .

vainness n मोघता Kathās .

the month Vaisakha

शुक्लः

Th (ch) .

ruling over Vaisali

वैशालिक

man .

relating to Vaiseshika doctrine वैशेषिक mf(इ)n

Bhashap, Madhus .

Vaisya (supposed to be born from Prahlada's thigh) ३

ऊरुजः MW 10.90.12, Tr 1.31, etc , L ____ (by birth)

वैश्यजातीयः L .

born of a Vaisya woman वैश्यज n 9.151 a busi-

ness of a V. वैश्यकर्मन् n the condition of a V.

वैश्यता litBr, etc वैश्यत्वम् Mark, वैश्यभावः

In 10.9, the house of a V. वैश्यकुलम् Kātyār the slayer

or, वैश्यपुत्रः or the son of a V. woman

वैशीपुत्रः or the state of a V. वैश्यता litBr, etc,

etc वैश्यत्वम् Mark, वैश्यभावः In 10.9, the V. and

his trace विडोजस् in 10.1.41 a V. woman वैश्यकन्या

In 10.8 a V. of rank अर्यवर्मः has a V.'s mode of life

वैश्यवृत्तिः in 10.8 the life of any particular V.

अर्यो in 4.1.4, in the wife of a V. अर्यो is,

etc, Pan 4.1.49, Comm. in form of the . curve अयणी

Pan 4.1.49, Comm.

Pañyan and Śūdras निट्शूद्रम् in sg.

called vajra वज्राख्य in m, f, n, sg.

वज्राख्य in m, f, n, sg shaped like a . वज्ररूप

in m, f, n, sg , वज्राकार in m, f, n, sg वज्राकृति in m, f, n, sg

vale n उपत्यका L .

a kind of aleriano जटानल्ली : — सूक्ष्मपत्ती,

सूक्ष्मपत्रकः : — सुसूक्ष्मपत्रा : —

लघुमांसी : — पिशाची : — भूतजटा

Thpr — भूतजा L .

the plant Valeriana jatamansi अभ्रमंसी

अमृतजटा Valeriana jatamansi कालिका .

Plant de chambre प्रसाधकः कम, रा. १ .

valiant adj शूर adj शौर्यवत् Nav,

valiant, valiant ' (valiant) विक्रान्त m

उरुविक्रम h, hemic मुहुराशिन् h

मुहुराशिवर्तिन् वीर्य स्वतन्त्र

valiant, valiant, valiant, etc अयास्य दान

valiant valiant valiant (valiant) धृष्टुषेण h 5.10.

9 valiant valiant valiant valiant valiant valiant

अविक्रान्त valiant valiant valiant valiant

सत्यशुष्म valiant valiant valiant valiant

lion सिंहविक्रान्त 18h a v. man शूरः pv, cc _____

युद्धवीरः Sāh very v. सुविक्रान्त ŚarṅgP _____

(18h) तुविन्म 1.4.6.8.10 .

to be written शूर (also written सूर) cl 10 _____

hatap 15.4 _____ वीर cl 10 वीरयते cl 10, 10, 10 _____

_____ अवगल्भ अवगल्भते or अवगल्भायते cl 3.1.11 _____

valid सत्य (आ) RV, etc. (as a rule)

in सिद्ध — प्राप्त cl. 1.1.24, etc. etc.

दृष्ट cl. 1.1.24, etc. etc. — क्षोदक्षम Waiśh 6.117,

cl. — दृष्ट .

an argument liable to valid objection सत्प्रतिपक्षः

(valid हेतु) Tarkas, Tarkas, Tarkas v. throughout

सर्वगुण Kātyār .

as the valid सिद्ध cl. 1 (Thāp 16.83) सिध्यति

(as also सिध्यते) Thāp, Yajñ — ईश cl. 2 इष्टे ed ईशे.

validity n प्रबलता aj प्रबलत्वम्

(of a rule) प्राबल्यम् Prāt, Ach — बलम्

(बलः अध्वर्यादि) इति, etc सिद्धिः

Yājñ — (of a rule) सिद्धत्वम् Prāt, Ach सिद्धता

प्राप्ति f KātyŚr, Pāṇ, APrāt — (of a rule)

प्रवृत्ति f KātyŚr, Pāṇ, etc .

a laris dichotoma भद्रनक्षी — भूमिमण्डः

L .

the same a laris dichotoma अष्टपादिका

13.2831 , अष्टपादिका .

alley n कन्दरा, कन्दरम् (कन्दरः) t

Up, etc उपत्यका : शैलसन्धि

द्रोणी Malatim 9. $\frac{0}{1}$, Pur द्रोणि f Malac

कुक्षि (f l) Kuchak 03.211 कटकः ,

कटकम् _____ निपादः _____

_____ (1) परिषण्डा _____ (v.l. परिखण्डा) _____

नर्मरा (1) _____ (1) आरगराटः _____ 6.59.1 .

any valley निवत् _____, _____, _____, for the _____

of a v. द्रोणमुखम् v.l. द्रोणीमुखम् the inhabitants

of a v. (the people) द्रोणकाः _____ v.l. _____

the Himalaya हिमवत्कुक्षि _____ .

mountain valley भुज्मन् _____ 6.59.2

mountain v. कन्दरवत् _____

Octapetalic plant Allisneria

अम्बुचामरम्,

अम्बुतालः — कावारम् L.

Allisneria octapetal वारिचामरः —

सलिलकुन्तलः .

valour n शूरता, शूरत्वम् Kāv, Pāh _____

शौर्यम् (r, etc) _____ वीर्यम् (i/c आ) _____, etc

_____ विक्रमः (h, etc) _____ सुविक्रान्तम् _____

_____ पौरुषम् IBh, Kāv, etc _____ ऊर्जतिम् _____

शुष्मः _____, _____, _____, _____ शुष्मन् n Kāv IBh _____

शुटीर्यम् _____ शोटीर्यम् _____ शौटीर्यम् _____

शवस् _____, _____.

acquire by valour विक्रमाजिति _____ the same

much or many प्रतिवीर्यम् _____, _____ destroy v. शुष्मद्

mfn AV deprived of v. वीर्यहीन mfn V displaying

great v. पुरुनृम्णा mfn AV displaying v. विक्रमिन् mfn

VBh, Hariv a feat of v. विक्रमकर्मन् n great v.

सुविक्रमः — अतिशक्ति, अतिशक्तिता f having

real v. सत्यक्रम mfn VBh, f having v. सपराक्रम mfn

mfn having the v. of an excellent elephant गजेन्द्रविक्रम

mfn V of celebrated strength, m v. प्रख्यातबलवीर्य

mfn V of impetuous v. -चण्डविक्रम mfn V 5.39.04 '—'

(f. of a taitya) -चण्डशक्ति m Hariv 1294 'of an Bow

Kathar, Yān, etc ' v. (an) rvsi ' (V. of a celebrated

Group by Validasa) विक्रमोन्नी to show v. विक्रम्

विक्रामति, विक्रामते h, h̄, etc .

valuable adj अर्घ्य — सार ३(आ) as —

सारवत् an, h̄ — महासार h̄ — महार्घ्य

— गुरु ३(वी) h̄ 2.30 (गुरु = गरीयस्) etc

— वरसुर h̄ — वर ३(आ) 'r, h̄, etc —

वार्ध h̄ — सार्ध h̄, h̄ — प्रयस्

वस्य RV 10.34.1 .

valuable प्रधानम् .

anything, valuable रत्नम् any v. object रेक्णस्

n RV — वसु n RV covered with a v. carpet

स्पष्ट्यास्तरणनत् with ' a litt v. object ' (a jewel,

trinket) अल्पसारः tain more . गरीयस् (Tr 1)

Gaut, Th, Th, etc not v. अनर्घ्य I possession of v.

property रेक्णस्वत् a v. deposit वसिका tan. Br

a v. flower वज्रपुष्पम् v. knowledge विद्यारत्नम्

very v. Mariv सारनस्तु n Pāncat very v. महाई

n, n, etc — महार्घ n, nathā, also महार्घ

Mariv — महाधन (आ) n, Mariv, n, n.

— गुरुतर likr 4.31, Martr, Pāncat — सारमहत्

Das .

a letter or variable (representing the earth or river

to Brahmins) धरा .

value vb गण् cl 10 गणायति (cp. also गणयते)

(with intrans) सम्मन् सम्मन्यते (cp. also

सम्मन्यति) h, बहुमन् —

प्रशंस् प्रशंसति, प्रशंसते h, pr, etc.

to value or उपलक्ष् उपलक्षयति, उपलक्षयते

h, pr to v. highly आश्रियन् cp कम् caus (cp.

also) कामयते, कामयति (with बहु or अत्यर्थम्)

मानयन् caus (hap 34.36) मानयति (cp. also

मानयते) (also with उरु, बहु or साधु) h, etc.

प्रशस्तिं धा (with loc) RV to v. less than one's

self

अतिमन् अतिमन्यते 'SBr .

value n मूल्यम् (ifc f आ) In, Mn, n, etc

मूल्यम् Āryabh., Gora अर्घः In, Tājñ

शुल्कः, शुल्कम् (ifc f आ) RV सारः

सारम् (ifc f आ) In, Tājñ etc सारता

Fit, 'sāra' पणता, पणत्वम् वसनम्

(वस्नः ३) व, न, ण — उन्मानम् ¹er, ¹usr

— उन्मिति _f — निर्मा _{lat} — पेयत्वम्

— वाणि _f .

accordant with the value यथामूल्य _{an} heat the

being of a certain v. मूल्यत्वम् ¹er, form devoid of v.

सारशून्य _{an} equal v. समन्तुता _{an} having

no v. अप्रतिष्ठ _{an} in 3.100, etc — प्रसिद्धिस्त

_{an} having the same v. with समानयोगक्षेमे _{an} (if)

knowing the v. of anything सारविद् _{an} an

making the v. of anything मूल्यकरणम् mark of equal v.

तुल्यमूल्य mfn of little v. अल्पसार mfn in 11.

164 of small v. अवर mf (आ) n SBr, Up, Mn etc

of the v. of a cow गोअर्ध mfn 23 6.1.10.1 original v.

मूल्यम् (ifc आ) m, uph, p, etc v. and worth-

less ness सारफल्गुता (mfn) सारफल्गुत्नम् (m 9.56)

the v. receive for will गोवीर्यम् m without v.

असार mfn in 8.33, user, etc wrong v. अनर्धः

to be of value अर्ध cl 1 अर्धति denot to have

v. unto अभिवाप् (acc) Pan 2.1.134, 'ch .

valued बहुमत h, kav, etc प्रतिष्ठित

any value object धनम् h, etc greatly v.

सम्पूजित v. for उपलक्षित .

to be highly valued सम्पूजनीय, सम्पूजयितव्य

सम्मन्तव्य .

to be quite valueloss लोष्टाय on लोष्टायते

Alamkaras .

not valuing rightly कुपरीक्षक

an Bhartr .

a vampire (esp. one occupying a dead body)

Hariv, Kāv, Kathās, etc वेतालः Sinaās .

van (of battle) n रणमुखम् MBh, BhP, etc

रणशिरस् n Kāv, रणशीर्षम् R. रणमूर्धन् m MBh, R,

Kathās, रणाग्रम् Kathās _____ (of an army) रणमुखम्

MBh, BhP, etc _____ (of an army) मुखम् (मुखः g

अर्धन्वादि ife f आ, ई) TBr, MBh _____ (of battle)

संयुगमूर्धन् m Ragh _____ (of battle) समरमूर्धन्

m R, समरशिरस् n Kāv, Kathās _____ (of battle)

संग्राममूर्धन् m MBh, BhP _____ (of any army) शिरस्

n Śis _____ (of an army) सैन्यशिरस् n Prab _____

(of battle) संग्रामाग्रः Śis̄ , Rājat _____ (of any army)

नासिरम्, नासीरम् Kād, Hear- _____ (of an army)

धारा L .

belonging to the van of an army सेनानीक mfn

Sāṅkh Bz .

vanguard n अग्रानीकम् Mn, etc .

a Vānaprasthā who has collected food (like a pigeon)

for a year

कापोतः

L

the condition of a V.

वानप्रस्थ्यम्

Āpast

the duty or law of a V. वानप्रस्थधर्मः

MW

the order of a V.

वानप्रस्थाश्रमः

MW

relating to a V.

वानप्रस्थ

mfn

.

belonging to the van of any army

mfn

~~6--~~
~~6--knB~~ .

Vanda roxburghii (a parasitical plant) तरुभुज्

m L _____ वृक्षादनी, वृक्षादिनी L _____ वृक्षरुहा,

तरुह L _____ पादपरुहा L _____ (the plant)

कामतरु m Npr _____ कामवृक्षः _____ (the plant)

कामना NPr, कामिनी I _____ वन्दाकः, वन्दाका,

वन्दाकी L _____ शैवरी L _____ नीलवल्ली L

_____ केशरुणा L _____ जयद्रुमः Npr _____

गन्धनानुली L .

Vangueria spinosa विचुलः 1 वासन्तः

वान्तिकृत्, वान्तिद m L वासि शोधनः 1

लोहकटकः L रसः (ifc f आ) 1 विचकिलः

L मरुवकः (only L) मरुवक मादनः L

मदनः (ifc f आ) susr कण्टकिन् m L

कण्ठः L करहाटकः susr कृष्णपिण्डीतकः,

कृष्णपिण्डीरः L कैट्यः L जगतः L

छर्दनः Bhpr 5.1.161 गोलः L

ग्रन्थिकलः 1 ध्वसनः Car तस्करः L

राठः Car राढः L पिचु m Susr

पिचुकः Susr पिण्डः L पिण्डिन् m

पिण्डीतकः Bhpr मदनकष्टकः L विषपुष्पः

विषपुष्पकः L शाल्यकः L शाल्यः L

शालाका I (the plant) उदकः

(the tree) करहाटः Susr

the fruit of Vangueria spinosa पिण्डीतकम् Bhpr

flower of V. spinosa वरोटम्

vanish vb I प्रणश् प्रणशति, प्रणश्यति

(ep. also प्रणशते, प्रणश्यते) RV, etc ____

विनश् विनशति, विनश्यति RV, etc ____ सम्प्रणश्

सम्प्रणश्यति MBh ____ तिरोभू तिरोभनति AV 8.1.7,

ŚBr, Kāh, etc, pass तिरोभूयते Kaps 1.121, Āh ____

ली cl 4 (Dhātup 26.30) लीयते (Ved also लयते)

MBh, Kāv, etc ____ सम्प्रली सम्प्रलीयते MBh, BhP

____ अन्तर्धा pass अन्तर्धीयते ____ अस्तम् इ ,

अस्तं गम्, अस्तं प्राप् (Kathās) ŚBr 14, MBh, etc ____

पलाय् पलायते (ep also P) TS, Br, MBh, etc

— निवृत् निवर्तते TS, SBr, Up, etc — म्लै

cl 1 म्लायति (ev also म्लायते, म्लायति) SBr, etc

— च्यु cl 1 च्यवते (ev also च्यवति) Mn 12.96,

MBh, BHP 3.28.18 — ध्वंस् or ध्वस् cl 1 P Ā

(only impu) MBh, Hariv, R — विनिध्वंस् विनिध्वंसाति,

विनिध्वंस्ते R — भ्रंश् cl 1 भ्रंशते (once in AV

भ्रंशति) cl 4 भ्रंशयति (ep. also भ्रंश्यते) MBh

Kāv, etc — प्रभ्रंश् प्रभ्रंश्यते R, Susr — या

cl 2 (Dhātup 24.41) याति Mricch — प्रया

प्रयाति MBh, Kāv, etc — व्यपया व्यपयाति

R — अपगम् — अपे अपैति, अपायति

— अपगा VS, etc — प्रवस् प्रवसति (rarely

Ā) Hariv .

II गल् cl 1 गलति Daś, Kathās, Kuval —

विगल् विगलति MBh, Kāv, etc — पराभू पराभावनते

BhF — निविश् निविशते (rarely निविशति) ^R_{AV}
_Λ

— मालिनीभू मालिनीभवति Naish, Conn —

प्रकृ pass MBh — इयस्य इयस्यते SBt —

युष् cl 1 r (Dnātuo 7.35) RV — आमि, आमी

RV 1.72.2 .

to vanish after another अनुविनश् (acc) AV, etc

to v. away प्रविली pass प्रविलीयते (प्रविलीयति)

MundUp, MBh, etc to v. by degrees पु cl 1 पूवते (rarely

पूवति) SBt, R. (v.l.) to v. gradually अनुक्षि

pass Bhr to v. with another अनुविनश् (acc) AV, etc

to cause to vanish विनश् caus विनाशयति RV,

etc _____ विभ्रंश् caus विभ्रंशयति Bhp _____ आमि,

आमी आनिनाति

vanished adj प्रनष्ट Mn, MBh, etc _____ सम्प्रनष्ट

(Pāṇ 8.4.36) MBh _____ लीन SvetU., MBh, etc _____

सम्प्रलीन R _____ अन्तर्हित _____ उपक्षीण Sā., Kathās

_____ परिक्षीण _____ प्रक्षीण _____ परिभ्रष्ट MBh, Kathās

_____ विभ्रष्ट R, MārkP _____ मुक्त _____ निर्मुक्त (esp.

ife) — विगलित Bhartr, Kathās — च्युत Hariv

11173, Ragn 3.45 , 8.65, Bhatt 3 — प्रविलुप्त Kum,

Kathās — निवृत्त MBh, R — वीत Up, Mn, MBh, etc

— अवगाढ MBh 4.2238 — प्रहीण Jātakam —

विप्रहीण (as written विप्रहीण) MBh — प्रयात

Kathās — (as consciousness) मृत — उत्सन्न

— पराभूत ŚBr — म्लान Vaish — रीण

Śis .

almost vanished गतप्राग MBh 4.376, Śāntiś, Kathās

2.27 as if it were v. शून्यवत् ind Das nearly v.

विनाशभूयिष्ठ Kum 2.53 quite v. सुविनष्ट R whose love

has v. ध्वस्तप्रेमन् Amar 12 .

vanishing adj विनंशिन् VS अन्तर्धान

अपायिन् प्रभंशुक f(आ) SBr, TBr

वियत् BhP .

not vanishing अप्रहानन् f(वरी) MaitrS .

vanishing n प्रणाशः R, Var, Susr, etc _____

निभूति f AV _____ पराभवः R _____ उत्सादः _____

उत्सत्ति f Pat _____ निर्गणम् Rājat, Sāh _____

अपहानि f Up _____ अस्तमयः KathUp (said of the

sense) Ragh _____ निर्गमः MBh, Kāv, Susr, etc _____

प्रक्षयः MBh, Hariv, Sarvad _____ निर्गणम् _____ छेदः

MBh 13.1637, Śak, Vikr, VarBrS, etc _____ अप्ययः Up,

etc. _____ सिद्धि f W .

vanishment n च्युति f Suśr, Kum 3.10, Śāntiś, BhP

10.22.20 .

vanity n A मोक्षम् BhP फलशुक्लम् Ma.,

फलशुक्लता MBh .

B सुभगम्मन्त्रः Megh — तुच्छत्वम् Kap 1.134

— (' the being mere sand ') वातुकालम् Kautukas

— अलीकता .

'causing vanity' (a mirror) दर्पणः (६

नन्धादि) Hariv 8317 , R`2, Śak, etc .

vanquish (in game or law suit) vb जि cl 1

जयति , जयते RV, etc — निर्जि निर्जयति Mn,

MBh, Kāv, etc — पराजि पराजयते MBh, Kāv, etc

— विजि विजयते (rarely विजयति) Mn, MBh, etc

— विनिर्जि विनिर्जयति Mn, MBh, etc — विहन्

caus विधातयति, विधातयते Hit — सह cl 1

सहते (Ved and ep. also सहति and exceptionally

साहति) RV, AV, Br, R, Bhatt — उचू उत्तरति

and उत्तिरति (Ved) MBh, h, Ragh, Hariv, Kathās, etc

— प्रवन् प्रवन्ते RV .

to vanquish any one in a game जि cl 1 जयति,

जयते (acc) ŚBr 3.6.1.28, 14.6.8.1 & 12, MBh 3,

Das, Pāṇ 1.4.51 , Siddh .

to be vanquished प्रहा pass प्रहीयते MBh .

to wish to vanquish विजि desid विजिगीषते

(rarely विजिगीषति) ṢBr, etc .

vanquished adj परिनिर्जित MBh, R .

more vanquished जिततर MBh 10.555 .

to be vanquished विजेय Kathās not to be v.

अप्रवृष्य MBh, Pañcat. ~~अप्रतिद्वन्द्व~~ R, etc

not to be vanquished अप्रतिद्वन्द्व R, etc

अप्रतिघ Mn 12.28, etc .

vanquisher n विजेत् m MBh, Hariv, etc — निजेत्

m R — वधः RV, VS, TS, ŚBr .

a vanquisher of a hundred (Vishnu) शतजित् m R

' V. of the demon Narakā ' (N. of Vishṇu-Kṛishṇa)

नरकजित् m Har .

vanquishing adj जिष्णु (with acc) Bhartr 1.5,

Vop 5.26 सह f(आ) (ifc) MBh सक्षिणि

(with acc) RV .

vanquishing among the waters (N. of Indra) अप्सुजित्

RV v. by means of war युध्वाजित् PañcovBr, MBh v.

the waters in speed ' (swift, ^a rapid) अप्सुर् m v. in

the region of the clouds (N. of Indra) अप्सुजित्

RV .

not being vanquished अभज्यमान (pass) .

vaporous adj नभस्मय (ई) RV, नभस्वत्

RV, AV .

vapour n I वाष्पः R, Ragh, Pañcat वाष्पकः

(ifc f आ) Susr धूमः RV, etc उपस्नेदः

MBh, Car कृष्णम् AV 6.18.3, VS, SBr, KātyBr, Bhp

कृष्ण MBh 13 रजस् RV, AV फेनता

W _____ (esp of the soma) नभस् n RV, AV, ŚBr .

II खवारि n L _____ वायुनाहः L _____ ब्रुसम्

RV 10.27.4 _____ स्तरी L _____ रुमेति f L .

aromatic vapour धूपः Kāth, Gṛh, Yājñ, MBh, Kāv, etc

consisting only of v. धूममय mf(ई)n MBh emitting v.

सवाष्पक mfn Suśr feeding only on v. as an ascetic

धूमप्राश mfn MBh filled with v. उद्दुमायित

mfn Mālatīm generated by warm v. (said of insects and

vermin) स्वेदन mfn AitUp, Mn, MBh, etc giving forth

not v. ऊष्मप्य mfn RV 1.162.13 not v. ऊष्मन् m

AV G.19.3, VS, ŚBr, KātyŚr, Bhp like v. नभस्वत् ind

MW one whose portion is v. ऊष्मभाग mfn TBr 1 produced

from v. ऊष्मज mfn _____ (as animals of low order)

ऊष्मज mfn Kap _____ नभोजा mfn RV rising v.

(in some cases personified as spirits or deity) उदारः

AV, AitBr the sphere of v. रजस् n RV, AV, TS, VC, Br

' v. born ' (a cloud) धूमयोनि m L v. floating over

deserts or sands मृगतृष् (L) मृगतृषा (Kam)

मृगतृष्णा (Hit, Dhūrtas) मृगतृष्णि (Bhr̥) १

मृगतृष्णिका (Ṛ, Śuk, etc) warm v. स्वेदः (ife f आ)

to emit vapour बाष्पाय Nom बाष्पायते L

— विधूप् विधूपायति AV, MS विधूप्यते

Susr .

vapour-bath n उष्मस्वेदः suśr .

a kind of vapour-bath (induced over hot ashes for the

cure of particular diseases, by sweating) होलाकः

(also with स्वेद) Car .

vapoury adj नभस AV .

variability n. व्याभिचारिता, व्याभिचारित्वम्. Sank,

Bhāshāp .

variable adj विकारिन् VPrāt, MBh, Susr _____

भङ्गुर f(आ) Kathās. Rājat _____ अनैकान्त _____

अनैकान्तिक .

of variable mind अनेकरूप f(आ) .

variableness n अनेकान्तिकता Bear .

variance n द्वैविध्यम् MBh, Śuśr, etc — द्वैध्यम्

MW .

at variance विमत mfn ĀśvŚr at v. with विरुद्ध

(instr gen or comp) MBh, Kāv, etc conduct or quality

at v. with birth or tribe जातिवैलक्षण्यम् W

living at v. विभिन्न R not being at v. with अविराधयत्

mfn (instr) AV 2.36.4 set at v. भिन्न mfn MBh setting

at v. विभेदनम् MBh, R, etc .

to be at variance विवद् विवदति, विवदते

TBr, etc — विप्रवद् विप्रवदति, विप्रवदते^व

Bhatt — विब्रू विब्रूणीति, विब्रूते Kathās —

विप्रलप् विप्रलपति Pāṇ 1.3.50 (also Ā) —

विराध् caus विराधयति PāṇcavBr to be at v. with

विरुध् pas विरुध्यते (instr) MBh, Bṛh .

to set at variance

भिद् cl 7 (Dātup 19.2)

भिनत्ति, भिन्ते cl 1 भेदति (RV) MBh, et c

भिद् caus भेदयति, भेदयते MBh, R

विरुद् caus विरोधयति (rarely विरोधयते) MBh, R

^{to be}
~~to be~~ set at v . विरोध्य mfn MBh भेद्य mfn Kām,

Pāncat .

variation n विकृति f MBh, Kāv, etc विप्रकृति

f Yājñ 2.9 विशेषः Kuval विकल्पः KātyŚr,

MBh, etc नानाकरणम् Divyāv अजामिता

(ŚBr) अजामित्वम् (TBr) .

a particular variation in the course of Mercury वक्रा

(scil गति) varBrS relating to the v. of the ecliptic

नालन mfn Gol a v. of the text in a manuscript or

book पाठान्तरम् .

varied adj विरूप (आ) AitBr _____ (as words or

Padas) विहत mfa srs .

full of varied converse चित्रकथ Bear .

to be varied in a hundred ways शतभङ्गी भू शतभङ्गी

भवति Balar.

variegate vb लिङ् ११ १२ लिङ्गयति Distup 13.65 .

variegated adj I चित्र f(आ) Vel 4.8. R, Mricch,

VarBr8 _____ विचित्र f(आ) MBh, R, etc _____ विचित्रित

MBh _____ चित्रल I _____ सचित्र MW _____ उपचित्र

_____ शबल f(आ, ई) RV, etc _____ शबलीकृत

Ragh, VarBrS _____ शबलित Vās _____ शबर L _____

नानावर्ण f(आ) Var, Susr. Heat _____ पृश्नि (Un 4.

52) RV, AV, Br, GrS, MBH, पृषत् f(अती) AV, V., Br,

GrS, पृषत् L पृषद्वत् FV, पृषात Gal _____

विरूप f(आ). RV, TS, Br, Kauś _____ विश्वरूप

f(आ or ई) १ RV, AV, etc _____ वदुरुप f(आ) _____

पुरुषरूप f(आ) RV _____ कल्माष f(ई) (Pāṇ 4.1.40

gane गौरादि Pāṇ 4.1.41) VS, TS, ŚBr, ĀsvGr, MBH _____

उन्मिश्र ifc Susr, MBH, R; etc _____ परुष f(आ)

RV, etc _____ परुष्य Ait Br ' _____ ' (mingled with)

किमीरित (in comp) Prabh, Naisn 6.97 _____ किर्विर

G-1 किर्विर Vs 30.22, किमीरि near _____ शारित near

• _____ पुष्पित f(आ) Car _____ (as a garment) व्युत

RV, 3Br व्युत HParis, KatyBr, Sch _____ पुरुवर्षस्

RV _____ संहित Vs, TS _____ उच्चनीच MBh _____ उच्चावच

_____ मिदुर śis _____ शर्वर L .

II कर्वु Yājñ 3.166 _____ कर्वुर f(आ) सुस्, etc

Kum, etc _____ कर्वुरिक् VarBrS _____ कर्वूरित w

शिल्प VS, TS कर्तार f(आ) (Uṇ 4.154) Śis 5.

13 कर्वर, कर्वर L कम्बर L .

any variegated texture कार्मिकम् Yājñ 2.180 beaut-

ifully v. सुशिल्प f(आ) RV, VS being in the bosom

of the v. one पृश्निगर्भ f(आ) पृषद्योनि RV the being

v. पृषत्ता, पृषत्त्वम् Kātyār , Sch पृश्नित्वम् ^S T

being v. in 2 places त्रेणी Kātyār 5, ĀpGr 8 & ĀpGr, ĀcvGr

1.14.4, FārGr 1.14.4, FārGr 1.15.4, 2.1.10, त्रेणी, त्रेनि

f ŚBr 2.6.4.5 'having a v. dress' (Śiva) चित्रवेषः

having a v. neck

कल्माषग्रीवः
चित्रनेत्रः
१

3.27.5, 12.3.59, 5

बाहुलश्रीवः

' (a peacock) कल्माषश्रीवः ' having a v.

ring ' (the orange tree) किमीरित्वच् ' n L ' having v.

arrows ' (S. of S.) पृषद्वाणः ' has a v. feathers

' (a peacock) चित्रपत्रकः 100, चित्रपिच्छः 101

चित्रपिच्छकः 1 चित्रनईः 102 2.2101, चित्रमेखलः

चित्रमेखलकः 1 having v. ornaments and ornaments

विचित्रमाल्याभरण 101 ' having v. hair ' (black)

grey) चिनिन् ' 77. $\frac{4}{5}$. 6 ' having v. hair '

(a peacock) विचित्राङ्गः L having v. rays चित्ररश्मि

m Variv 2.1154 having v. thorns चित्रकण्टकः Var a

horse of v. colour एतशः male v. चित्रित

2.6, Variv 6943, 'usr, etc making v. चित्रीकरणम् 'hatur

35.63, चित्रीकारः Kalit 19.102 not v. अचिन of a

dark v. colour कृष्णशबल (Fan 2.1.39 Vas) 'aitr

2,5,7 of a v. colour सारङ्गः (ई) , , ,

एत (आ and एती Fan 4.1.39) , , ,

, etc कर्कुर (आ) 'usr, lit, 'un, etc

' of a v. (v. colour) (a kin of bird) कृष्णकवचः

Gal of v. colour एतश RV 10.53.9 एतश्च

1.11.3, 7.10.2, 8.10.7 the state of being v. कल्माषता

— शिल्पत्वम् — कंचाDr of v. bird चित्राण्डजः

VarTogay 6.18 ' v. blossom ' (Hibiscus cannabinus)

चित्रपुष्पी L v. by शबल (आ, ई) (instr or

comp) Nav, larval of v. cloth (serving as an elephant's

house) कुथः, कुथा with, , etc कुथम्

v. colour विचित्रम् — शबलः —

शारः — शारम् (partly,

black, partly white) कल्माषः L — मण्डोदकम्

L (चित्ररागः) L कम्बरः — एतः

T v. condition शबलिमन् n'is 6.27 v. decoration

भक्ति 2 Hariv, Kav v. eyed (the bird Garika

(Rāṇā) चित्रनेना L v. in colour शार f(आ)

Pan 3.3.21, Vartt 2, सार v. on both sides उभयत एत

f(एनी) TS 7, Kathās. v. on one side अन्यत-एत f(-एनी)

TS 30.12 v. state शबलिमन् n'is 6.27 v. with

red लोहितशब्दक Ten 2.1.39, Ech, लोहितसारङ्ग, 'r, 'r

— लोहितकल्पास Ten 3. .3, Ech — लोहितैत

Ten 3. .3, Ech रोहितैत very v. सुचित्र (आ) W

सुचित्रक .

to make variegated चित्रय Non चित्रयति

MBh 12.988 . .

variegating colour

शारः

W .

variation n

विचित्रता, विचित्रत्वम्

Kav, Sah .

variety of rite विधिद्वयम् Laty .

variety n वैचित्र्यम् Kap, Hit, VarBrS, etc

वैचित्र्यम् Rājat विचित्रता, विचित्रत्वम्

Kāv, āh नानात्वम् Br, Mh, etc

विरूपता Sarva भेदः 'rā, 'p, 'h. etc

प्रभेदः Mh, Kap, Hcat, Susr विभेदः

VarBr, Katha, BhP _____ पार्थिव्यम् Sāh _____ विकल्पः

KatySr, MBh, etc _____ विकल्पत्वम् Susr _____

बाहुल्यम् MBh, Kav, etc ' _____ ' (i.e different

kind of) विच्छेदः (ifc) _____ वितानः, वितानम्

Gīt _____ आभोगः Bhartr .

destitute of variety सुप्रपञ्चहीन mfn NrisUp

no v. of that अतद्विकारः Jaim 6.5.47 of little

v. निरलभक्ति mfn Ragh possessing v. सविकल्प

mfn Vedāntas ' v. in sense ' (a pan) अर्थचिन्म

Kor a v. of action विविधम् M v. of actions or

acts कर्मविशेषः v. of character विरूपम् W

v. of colour चित्रः n Sch चित्रम् L

शारता, शारत्वम् M a v. of different

mixtures रसभेदः Līl v. of forms or manifestations

रूपभेदः Krishnaj a v. of jesture विविधम् M

a v. of qualities गुणवैचित्र्यम् v. of sound

शब्दविशेषः .

the varieties of sound शब्दविशेषाः m pl M.

various adj अनेकविध — नैक f(आ)

Yājñ, Īn, etc — नैकरूप f(आ) R

नैकविकल्प Das नैकविध Var — नैकभेद

L — नाना ind (स्वरादि) PV, etc

नानाप्रकार R, Susr — नानाकार Var, Rajat

— नानाभाव f(आ) Vajracch, नानाभूत

TPrat, Sch — नानार्थलिङ्ग — नानात्म्य ChUp

बहुविध f(आ) MBh, Kav, etc — बहुतव्य

TS, बहुतिथ MBh, Kav, Pur — बहुविस्तर f(आ)

MBh, Hariv _____ विरूप f(आ) RV, TS, Br, Kaus

_____ विश्वरूप f(आ, ई) RV, AV, TS, etc _____

पृथग्विध Mn, MBh, etc _____ विलक्षण f(आ)

BhP _____ विशक्त MBh, Kav, etc _____ मिश्र

f(आ) TS, etc _____ मिश्रक _____ चित्र f(आ)

Mn 9.248, Yājñ 1.287, MBh, etc _____ विचित्र f(आ)

Mn, MBh, etc _____ विचित्ररूप MBh _____ व्यस्त

Prab, Kavāḍ _____ विपरीत KathUp _____ विभिन्न

Kathās, MārkaP _____ अपरपर m (आ or ए)

pl Pan 6.1.144 , Sch — अपरापर (आ or ए)

pl L — विषरूप f(आ) PV, TS, VS, विषुण

PV — सर्व f(आ) MBh, etc — उच्चावच —

तद्वत् — तामस f(ई) Mn 12, Bhag, etc .

a chapter on various objects सर्वाधिकारः Cat

consisting of v. missiles (rain) नैऋतस्रमय f(ई)

R containing v. subjects प्रकीर्ण Kam containing v.

things प्रकीर्णक VarBrS, Sch denoting v. actions

संस्तुष्टकर्मन् Nir devoted to v. occupations चित्रकर्मन्

BhP 10.5.25 divided i.e. v. विनिविष्ट Lāṭy, Sch

doing v. things काचित्कर RV 10.86.13 dressed in v.

garments विभिन्नेष Pañcar existing in v. forms

बहुधात्मक f(इका) R fighting in v. ways चित्रयोजिन्

MBh, Hariv 6867 a fight ith v. weapons संकीर्णयुद्धम्

MBh full of v. words and expressions चिन्नपद MBh 3.

1160, BhP 1.5.10 going to v. places संकीर्णचारिन् Susr

gone in v. directions बहुधागत MW happening in v.

places भिन्नदेश (prob) having v. faces प्रपंचास्य

f(३॥) Hest having v. forms विविचरुपदृत् MW

विचित्ररूप MBh ' having v. lotus flowers ' (N. of a

river) चित्रोत्पला Purushott having v.

occupations विरुपाक्ष f(ई) Vās, (Sch) having v.

sounds शदूचिन् MBh injuring in v. parts (?) विषुद्ध,

विषुद्ध RV 8.26.15 in v. directions विषु ind

in v. manners बहुधा ind Pan 5.3.23 , Sch

वैधरुपेण Hariv in v. places कचिद्-कचिद्

MBh 1 knowing v. kinds of विशेषज्ञ (ifc) P most v.

नवनन Vcar, H'aris occurring in v. places भिन्नदेश

of v. kinds अनेकरूप f(आ) — व्यामिश्र MBh, R,

etc — संसृष्ट SBr, Car — संकीर्ण Bhar,

asar of v. sorts अनेकरूप f(आ) — विविध

f(आ) Mn, MBh, etc possessing v. arts पुरुमाय

(RV) पुरुमायिन् (BHP) prepared with v. substances

चित्रज f(आ) Heat restoring to v. means नानाश्रय

Bear 13.18 rolling in v. directions (as a chariot)

विधूत RV serving v. purposes काचित्कर RV

10.86,13 speaking v. kind words चित्रप्रियकथ w

talking on v. things चित्रजल्पः uttering v. sounds

सर्वज्ञाद्वय M h v. objects विशेषाः m pl Megh

very v. बहुचिन्त Pañcat a woman who has v. lovers

प्रतिनीर्णकामा Var .

to act in various ways विकृतिर्विकराति,

विकुरुते Bhatt .

variously नाना ind (Pan 4.2.29 , स्वरादि)

RV, etc विविधम् ind R, Vedāntas

विचित्रम् ind BhP भूरिशः ind MBh, Kāv,

etc पुरुध, पुरुधा ind RV, AV पुरुजा

ind बहुधा ind RV, etc .

appearing variously पुरुधप्रतीक mfn RV existing

v. पुरुत्मन् mfn RV v. appearing पुरुजात mfn RV

पुर्वणीक mfn RV (in gram.) v. applicable

बहु mf (आ) n v. decorated बहुरूपकशोभित

mfn Bh (v.l. बहुरुपाङ्गशोभित) v. shaped पृथग्रूप

mfn L v. situated प्रविभक्त mfn R .

varnish n ककुभः W .

belonging to Aśni and Varuna

आग्निवारुण

mf(ई)n (Pan 6.3.28 , 7.3.23) MaitrS belonging to

Mitra and V.

मैत्रावरुण

mf(ई)n

AV, TS, VS, Br belo-

nging to V.

वारुण

mf(ई)n

AV, etc

belonging to or

coming from V.

वरुण्य

mf(आ)n

RV, SBr

deliverance

from V.'s power

निर्वरुणता

(Jer)

निर्वरुणत्वम् (१०)

given by V.

वारुण

mf(ई)n

AV, etc

' guardian of the

treasure Nanda ,

' i.e. V.

नन्दपालः

L

N. of V,

संवृतः

L

the nature of V.

वरुणत्वम्

R

not belonging to the

power of V. अवरुष्य mfn SBr not belonging to V.

अवारुण mfn TBr not fallen into the power of V.

अवरुष्य mfn SBr not relating to V. अवारुण

mfn TBr relating or sacred to V. वारुण mf(ई) n

AV, etc relating to V. वारुष्य mfn the state of V.

वारुणत्वम् R V.'s children वारुणाः m pl Hariv

V.'s female Energy (personified either as his wife or as

his daughter, produced at the churning of the ocean and

regarded as the goddess of spirituous liquor) वारुणीः

TAr, MBh, B, Pur V.'s people or his warriors वारुणाः

m pl Hariv V.'s wife तक्षी L ' V.'s work ' (any work

connected with the supply of water, e.g. the digging of

tanks or wells etc) वारुणकर्मन् n VahniP without fall

ing into the power of V. अवरुणम् ind MaitrS without

falling into V.'s power निवरुणम् ind 'S .

vary vb विकृप् caus विकल्पयति Car .

varying the colour एत mf(आ and एनी Pan

4.1.39) n RV, AV, TS, VS, etc v. in character विलक्षण

mf(आ)n NrisUp, Susr, Sāh, etc .

vascillation n अभिवेगः PV 10.27.1 .

vasdeferens (in anat) मूष्कस्त्रोतस् n Susr .

vase n भृङ्गारकः Das भृङ्गारः — भृङ्गारु

m Hariv .

a golden vase स्वर्णभृङ्गारः Rajat —

हैमकरकः L — कनकावुक्ता L — भृङ्गः

L भृङ्गारः, भृङ्गारम् MBh, Hariv, Kam, etc a v.

full of water carried in front of a procession मङ्गलान्निकम्

L a v. used at the inauguration of a king (of 8 different

substances and 8 different forms) भृङ्गारः, भृङ्गारम् L

भृङ्गारु m Hariv .

vassal n सामन्तः Mn, MBh, etc वेशः RV,

Kāth वेशस् m PV 2.32.5 स्ति m DV .

vassals सत्त्विनः m pl RV, VS, AV, etc .

(dancer) arising from a vassal सामन्तजम् Hariv

a great v. महासामन्तः Inscr a king's v. राजराजः

L v. of वशनी (with gen) RV 10.16.2 .

vassalage n नेरात्वम् MaitrS वेश्यम्

RV वेश्यम् TS .

vast adj बृहत् f(अती) RV; etc सुमहत्

उरुलोक् PV 10.128.2 उदग्र Dash, Vitr,

'Sak, etc अनणीयस् 'Sis 3.4 व्यात्त

W परोमात्र RV .

having a vast body बृहच्छरीर Suśr, RV a v.

quantity of blood अगाधरुधिरम् vas .

vastness n विस्तीर्णता, विस्तीर्णत्वम् MBh, Kāv, etc

— उरुत्वम् — उर्व्या SBr 1.5.1.17 .

Vasu and Rudra दिवीसाः, द्यवीसाः m pl Heat 1. . .

attended by the Vasus वसुमत् mfn TS, Kath, lit-

Br, etc ' having Agni as king ' N. of the V. अग्निराजन्

mfn pl śāṅkhār one of the eight demi-gods called V. अग्निः

one of the V. सावित्रः .

Vāsudeva (Krishna) n वासुदेवः AgP .

(with jainas) the 2nd black Vāsudeva दिष्टः .

vat n भाण्डम् (ife f मा) Mn, 73h; etc .

atica robusta (a valuable timber tree) शालः

Mbh, Kav, etc _____ (the tree) V. (s called from the

shape of its leaves) अश्वकर्णः P, Susr _____ (the

tree) अश्वकर्णिकः Susr _____ (the tree) शङ्कुतरु

m शङ्कुवृक्षः L _____ (the plant) कुशिकः L _____

कौशिकः (cana मिदादि) L _____ (the tree)

उपमेतः L _____ ललनः L _____ बूरः L

जरणद्रुमः L _____ ताक्ष्यप्रसवः L _____

धन्यः L _____ (perhaps) सिद्धकः _____ सुरेष्टः

L सस्यसंवरः, सस्यसंवरणः L सर्जः

MBh, Kav, etc सर्जवृक्षः Heat, सर्जकः L .

a great Vatica robusta महाशाळः R (सुमहाशाळः)

a large V. robusta बृहच्छालः MBh a lofty V. robusta

बृहच्छालः MBh .

the resin of Vatica robusta शाळनम् Pañcab.

(also written शाळन) सर्जः VarBrS,

सर्जनामन् n Susr, सर्जनियासकः, ^{सर्जमणि} सर्जः ^{सर्जः} सर्जमणि m L

L the resinous exudation of the V. robusta सर्जरसः

Bhpr

सर्वरासः . L .

celestial vault नभोऽङ्गम् Vāsav the rising v.

(of the sky) प्रतिद्वारः RV the v. of heaven स्वगोलः,

स्वगोलकः Gol नावः (with or scil दिवस्)

RV, etc भगोलः Suryas पृष्ठम् (ifc f)

आ) (with दिवः or नावस्य) the v. of the sky

गगनतलम् VarBrS, Kād .

vaulted adj समुद्रत VarBrS, ājat .

vaunt vb विकृत्, विकृते (ep. also विकृति)

MBh, R — श्लाघ् cl 1 (Dhātup 4.41) श्लाघते

(ep. also श्लाघति) Apast, Baugh, MBh, etc. ~~श्लाघति~~

to vaunt of संश्लाघ् | instr) MBh .

vaunt n विकृत्, विकृतितम् MBh — श्लाघा

MBh .

vaunted adj गर्जित Ratnāv ५. $\frac{9}{10}$.

vaunting adj विह्वलित्थिन् Mh, Bhatt .

vaunting & the act of) n विकृत्यनम्, विकृत्यना

Bh, Das, Kathās, etc _____ शूरमानम् .

vaunting of one's own power आहो पुरुषिका Bhatt

having Vāyu as a deity वायुदेवत, वायुदेवत्य mfn

VarBrS V. and Agni वायव्यी m du V. and Savitri

वायुसवितरो, वायुसवित्रो m du WaitrS .

according to Veda यथावेदम् and KātyŚr, Vait acc-

uainted with the V. ब्रह्मवेदिन् mfn Mn 1.97, ब्रह्मविद्

mfn all the schools of the V. प्रतिशाखाः f pl BhP at

every V. प्रतिवेदम् and Vājñ, Bādar the beginning of

the V. वेदादि m Tār belonging to the V. छान्दस

mf(ई) n Kaus', Pāṇ 4.3.71, Pat, Hariv 12284, BhP, (once

छान्द BhavP 1) a Brāhman versed in the V. वेदविद्

m W a branch of the V. शाखा (ifc f आ, ई) Prāt,

Mn, BSh, etc concerning the V. आधीवेदम् and ŚBr 14

consisting in the V. identified with Brahman शब्दब्रह्ममय

mf(ई)n Pāncar consisting of i.e. containing the V.

वेदमय mf(ई)n AitBr, MBh, etc contained in the V.

वेदोक्त mfn Mn, R conversant with which V. ?

विष्णुन्दस् mfn SāṅkhBr declared in the V. वेदोक्त

mfn Mn, R the deep sense of the V. वेदगांभीर्यम्

derived from the V. आनुश्रव mfn Bhp आनुश्रविक,

आनुश्रविक mfn destitute of (knowledge of) the V.

वेदहीन mfn L end of the V. (complete knowledge

of the Veda) वेदान्तः Tār , 10h (esp.) enjoined by

sacred sound (i.e. resting on the V.) शाब्द mf(ई)

n SBr, etc enjoined in the V. वेदविहित mfn W an

entire V. in any recension वेदसंहिता Mn 11.258

' Essence of the V. ' (N. of Vishnu) वेदसारः Pāncar

the eye for seeing the वेदचक्षुस् n Cat a figurative

N. of the वाहः Kuval having the V. वेदवात्

mfn Hariv hoining the hollowed hands while repeating

the V. ब्रह्मास्मि m Mn 2.71 knowing the sense of the V.

वेदार्थविद् mfn fn 3.186 knowing the V. and Vedāṅga

वेदवेदाङ्गविद् mfn P knowledge of the V. वेदविद्या

'leader of the V.' (N. of Sarasvatī) वेदाग्रणी L

'a lime (for preserving the body) of the V.' (N. of

certain works or classes of works regarded as auxiliary to

and even as a part of the Veda, six are enumerated Śikṣā,

Chandas, Vyākaraṇa , Nirukta, Jyotiṣa, Kalp (वेदाङ्गम्

IV 145 , etc ' lord of V. ' (N. of a man) वेदेशः

Cat the meaning of the V. वेदार्थः fn, fnh, etc

not versed in the V. अश्रोत्रिय mfn Kāth, ŚBr, etc

only in the V. छन्दसि विषये peculiar² to the V. छन्दस

mf(ई)n Kaus', Pāṇ 4.3.71, Pat, Hariv 12284, BhP, (once

छन्द BhavP 1) prescribed by the V. ब्राह्म

mf(ई)n Mn 2.150, etc relating to the V. वेद्य mfn

Bh _____ छन्दस mf(ई)n Kaus'. Pāṇ 4.3.71, Pat,

Hariv, 12284, BhP, (once छन्द BhavP 1) _____

नैगम mf(ई)n Nir, BhP _____ नैगमिक mfn

Kār on Pāṇ 7.1.1 repetition of the V. अभिस्वाध्यायः

SankhGr (esp) resting on sacred sound (i.e on the V.)

शाङ्ख mf(ई)n SBr, etc sacred to the V. ब्राह्म

mf(ई) Mn 2.59 , etc a school of V. शाखा (ifc f

आ, ई) Prāt, Mn, MBh, etc the sense of the V. वेदान्

Mn, MBh, etc a sentence quoted from the V. उत्पत्तिवाक्यम्

Nyāyam, Comm on Nyāyam & Jaim ' soul of the V. ' (H. of

Vishnu) वेदात्मन् m R वेदात्मनः (?) Tār state of

being a V. वेदत्वम् MaitrS a story or riddle^d from the V.

ब्रह्मोद्या (with कथा) Mn 3.231 studying only one

V. एकवेद mfn Kātyār study of the V. ब्राह्मम् Bh^p

a Sūtra belonging to the V. वेदसूत्रम् MBh taught by

a passage occurring in the V. उत्पत्तिशिष्ट mfn Comm on MBh

taught in V. वेदोक्त mfn Mn, R — वेदनिहित mfn

V the true doctrine and meaning of the V. वेदतत्त्वार्थः

In 4.92 the Upanished of the V. वेदोपनिषद् f Tup ' V.

abode ' (a Brahman) वेदवासः L ' V. accentation '

(citing or explaining the V.) श्रुतादानम् L the V.

according to the Tattiriya तैत्तिरीयवेदः the V. and Śān-

tras वेदशास्त्राणि n pl Cat the V. and Śāstras and

Purāṇas वेदशास्त्रपुराणानि n pl Subh the V. and

Vedāṅga वेदवेदाङ्गः (ibc) ' V. armed (N. of one

of seven Rishis under ManuPaivata) वेदबाहु m Hariv

the . . compared to an eye वेदचक्षुस् n MBh the V.

considered as a revealed sound or word and identified

with the Supreme शब्दब्रह्मन् n MaitrUp, Pur ' V.

denier ' (an unbeliever atheist, Buddhist, Jaina)

वेदविन्दकः L वेदनिबिन् m Kavyas ' V. instrument

(a subordinate science for aiding or promoting a knowledge

of the Veda) वेदोपकरणम् Nadhus a V. in aggregate

आम्नायः ' V. mouth ' (introduction to the Veda,

i.e. grammar) वेदवदन्तम् Gol the V. of the Brāhmins

ब्रह्मवेदः R the V. of the Pisācas पिशाचविद्यावेदः

AsvŚr, पिशाचवेदः GopBr ' V. of praise ' the Rigveda,

or most ancient sacred book of the Hindus

ऋग्वेदः

AitBr, ŚBr, Mn, etc the V. personified वेदपुरुषः AitAr

' V. rooted ' (grounded on the Veda) वेदमूलम् mñ Kām

' V. teacher ' (N. of the author of the Smritiratnākara)

वेदाचार्यः (with आवसाधिकः) cat ' V. treasure '

(a Brāhman) वेदनिधि m m versed in the V. and

castras वेदशास्त्रसम्पन्न mfn .

all the Vedas collectively सार्ववेदम् g ब्राह्मणादि

a Brāhman conversant with all the V. सार्ववेदः w

containing the 4 V. चतुर्वेद mfn (g ब्राह्मणादि)

MSBh 2.13560 (ब्रह्मा) Hariv 12884 (विष्णु)

familiar with the 4 V. चतुर्वेदिन् mfn Patnāv 2. $\frac{5}{6}$ (in

Brakrit) familiar with the V.

निगमिन्

mfn M

familiar with 2 V.

द्विवेद

mfn AV 4.1.38 , Sch

द्विवेदिन्

mfn Pan 4.108 , Sch following the V.

श्रुतिन्

mfn W the 4 V. चातुश्चरणिना Heat

चतुर्वेदाः

Hariv 14074

having the V. श्रुतिन्

mfn W knowledge of the 4 V.

चतुर्वेद्यः ब्राह्मणादि

knowledge of V.

ब्रह्मवेदः

W

not having the V. निर्वेद

mfn W

not the V.

अवेदाः

m pl 3Br 14

observing the

and traditional customs

आम्नायसारिन्

mfn reading

or teaching the V. मुख्यम् renowned for knowledge

of the V. श्रुतप्रकाश mfn Ragh the three V.

वेदत्रयम् Mn वेदत्रयी Prab the V. in the

aggregate आम्नायः versed in all the V. सावैदिक

mfn Kaus versed in the 4 V. चातुर्वेद्य mfn PW h 5.4741

versed in the V. निगमिन् mfn PW .

the condition or nature of a Vedānta

वेदाङ्गत्वम्

Varvad .

one who studies or teaches the Vedāntas

वेदाङ्गिन्

m MW .

accessible by the Vedānta

वेदान्तगम्य

mfn MarkP

the aphorisms on the V. philosophy

शारीरकसूत्रम्,

ब्रह्मसूत्रम्

the exoteric V. doctrine

अपरा

(with विद्या)

IndSt

a follower of the V. वेदान्तगः

founded on the V.

वेदान्तनिष्ठ

mfn WPh

intelligible

by the V. वेदान्तगम्य mfn MarkP the level of the V.

वेदान्तरत्नम् a knower of the V. वेदान्तज्ञ V a

modern V. philosopher नवीनवेदान्तिन् m Sch the object

of the V. वेदान्ततात्पर्यम् Sarvad one who has comple-

te knowledge or has gone to the end of the V. वेदान्तगः

sch, वेदपारगः one who is learned in the V. वैदान्तिकः

Sinhas the purport of the V. वेदान्ततात्पर्यम् Sarvad

resting on the V. वेदान्तनिष्ठ mfn MBh 'secret doctri-

ne of the V. ' (V. of a work) वेदान्तरहस्यम्

a statement of the V.

वेदान्तवाक्यम्

a teacher of the

V. एकात्मपक्षवादः

Sāṃkhyas , Sch

a work on the V.

philosophy

वेदान्तशास्त्रम्

the works on the V. phil-

osophy

वेदान्ताः

repl Kull on Mn 6.83 .

burning the Vedi

वेद्युपोषणं

in ĀpŚr, Sch

covering the V. with darbha grass

वेद्यास्तरणम्

L

designation of a particular kind of V.

परिगृह्या

Kaus

the edge or end of the V.

वेद्यन्तः

Śr, Laty

the fire on the V. वेद्यग्नि m Vait ' half of a ' , '

(N. of two mythical districts held by the Vidvācharas

(on the Himaḷaya, one to the north, one to the south))

वेद्यर्धः Kathās (met.) the hip-like side of the V.

वेदिश्रोणि f वेदिश्रोणी śrS the interior of the

v. वेद्यन्तरम् KātyŚr like : v. वेदिवत् in IV

sitting at or on the . वेदिषद् mIn VS, TPr without

a V. or sacrificial altar अवेदि mIn KātyŚr .

the being Vedic छान्दसन्ता Nyāyam 9.3.9 ,

छान्दसत्वम् Nyāyam 9.3.9, Pāṇ 7.1.39, Kāś, APrāt, etc

Sch, etc formed of the V. sacrifices वेदयज्ञमय

mf(ई)n VP not studying V. texts निश्छन्दस् mf

In 3.7 not V. अशब्द mf Jain one in whose family

V. teaching is hereditary ब्रह्मेदयम् Gaut, Vishn, Mn

(5.183) relating to V. quotations or words नैगम

mf(ई)n Nir, BhP ' V. offering ' (recitation of

portions of the Veda and sacred books at the Sandhya)

ब्रह्मयज्ञः Śr, ṬsvGr, etc ब्रह्मयागः Cat a V.

passare वैदिकम् In 11.96 a V. precept वैदिकम्

Wh, Kan a V. rite श्रौतकर्मन् n a V. sacrifice

वेदयज्ञः In, Wh a V. Samhita वेदसंहिता In 11.

258 versed in V. discussion वेदवादिन् mfn Heat .

vegetable n शाकम् (शाकः अर्धवीदि)

GrSra, Mn, MTh, etc साकम् Un 3.43, Sch

पणसि m स्थावर mf(आ)n Susr .

vegetables हरितम् Vishn प्रसृतम् MTh,

Pancar a

abstinence from vegetable शाकव्रतम् any

edible v. product शदः L (फलमूलादि) any v.

शिशु n L any v. food शाकम् (शाकः अर्धवीदि)

Gaut belonging to the v. world स्थावर mf(आ)n

Susr dyed red with v. colour पुष्परक्त mfn V edible

v. juice शाकरसः Bh a kind of v. महाशाकम्

Yajñ शासुशाकम् Car चञ्चु f Car 1.27,

6.23 चञ्चुपर्णिका Car 1.27 चञ्चुपर्णिका

Car 1.27 पर्णिका Car कुसुम्बकः कुसुम्बकम्

Car 1.27 कण्डीरः Car विल्वपर्णी Car

विल्वम् Susr वाष्पिका Vāgbh

कन्दशाकम् Bhpr नाडीशाकः Bhpr, नाडीकः

पिण्डारम् Bhpr वाष्पकः Bhpr मारिषः

उत्तः Kaus _____ वरपोनम् (prob) Nor

पथ्यशाकः L ' _____ ' (chenopodium) शाकरान्,

शाकराजः m L _____ राजशाकणिका, राजशाकिणी

L _____ इन्द्राणीशाकम् _____ स्थूलशाकिनी L _____

बालेयशाकः L डाङ्गारवल्ली _____ भूणशाकाङ्कः

L _____ वासुकी L _____ श्वेतावरः L _____ बर्बरा

L _____ बर्बरीकम् _____ नीललोहिता L _____ मति

f L _____ स्वादुकन्दकः L _____ सुवर्णम् L _____

गौरसुवर्णम् L _____ ह्रस्वम् L _____ गण्डुरङ्गः

L — ब्रह्मी L — गन्धशाकम् L — दिव्यगन्धा

L — सूचक्रुन्का m महाचक्रु f — बृहचक्रु

f L — तालाङ्गः L — खेतचिह्निका, खेतचिह्नी

L — श्वानचिह्निका L — श्वचिह्नी L शुकचिह्नी

— ओषणी L — चक्रुपत्रः, चक्रुडः, चक्रुरः,

— चक्रु L चक्रुकः Bhpr — चीरपत्रिका

L — चीरितपत्रिका Npr — कलन्धु m L

घोलि f — कम्बलालुका L — कलमी

L — मेषकः L — नालितः, ३ नालिता ३L

वभु m L भूमिजम् L

राजगिरि m L राजाद्रि m L तुष्टकः

L (esculent) काकाञ्ची w सोमवहुरि

f w ब्राह्मी खदिरा NBD a kind of v. perfume

व्याघ्रनखकम्, व्याघ्रनखम् L a mass of v.

शान्कपिण्डी ^{1.} Sankhcr a particular v. कटुशृङ्गम्,

कटुशृङ्गाटम् L the state of a v. स्थावरता

Mn 12.9 v. consisting of leaves शान्कपत्रम् MarkP (pro)

पत्रशान्कम् a v. perfume कुकुरम् L .

a bed o' vegetables

शाकशाकटम्, शाकशाकिनम्

L composed of v. शाकरचित mf(आ)n VarBrS 'eat-

er of v. ' (N. of a man

शाकादः

eating v. शाकाहार

mfn Bhartr

feeding on v.

शाकासन

mfn Kathas a

field of v.

शाकशाकटम्, शाकशाकिनम्

L a field

planted with v.

शाकिनी

L

ill with v.

दुःशाकम्

ind Pan 2.1.6 Sch

living on v.

शाकाहार

mfn Bhartr

v. consisting of leaves

पत्रशाकः

Mn 12.65, Vajñ 3.

vegetarian adj शाकभक्ष .

vegetarianism n शाकभक्षता Gaut .

vegetation n उत्तानपद् f Say .

covered with or possessing vegetation प्ररोहवत्

mfn Susr .

vehemence n वेगः Bbh, Kāv, etc संवेगः

Uttarar, Rājat रभसः Bbh, Kāv, etc

संरम्भः (ifc f आ) Bbh, Kāv, etc रयः 'sis,

BhP त्विषः f RV 4f, 8.10, VS त्विषि

f RV 5.8.5, AV, VS, TS संरागः R

मूछनम् ^{13h} — सान्द्रता ^{cit} सान्द्रत्वम्

म — भ्राशिमन् ^m दृढादि — कौतुकम्

Pāṇcat, Kathās (ifc f ओ) etc — भार्यम् (r)

दृढादि) — विनोदः L .

calmness and vehemence and infatuation

शान्तघोरविमूढत्वम् ^{BhP} with v. ओषम्

ind AV .

vehemency n राभसिकता Kād .

vehement adj प्रवृद्ध RV, et सान्द्र

f(आ) Kālid, Paś, Prab _____ (as pains, diseases etc)

घोर f(आ) TS, AV, TS 2, ŚBr 12, etc गुरु

f(वी) RV, Mdh, etc गाढ Mdh, etc उद्धट

Gīt _____ मन्थुमत् RV, et राभसिक L

आयःश्रुतिके — भृश Mn, MBh, etc — निभिर

f(आ) — (as love, desire etc) बलवत् MBh

— त्विषीमत् RV — त्वेष f(आ) RV —

कौतूहलान्वित MarkP — (as desire love etc)

प्राणान्तिक f(ई) Kathās — इह Kir —

तीक्ष्ण f(आ) L — काष्ठागत Kum 3.35

— अविरलं f(आ) Kād — अविष्य RV, AV

— विशङ्कत f(आ (L) ई) MW .

more or most vehement सान्द्रतर mfn 'sis' most v.

भ्रशिष्

Pat on Pan̄ 6.4.161 v. articulation (ofVedic text) अभिघातः वPrat very v. रयिष्

सुभृश

IBh, BhP

भ्रशिष्

Pat on Pan̄

6.4.161 .

to become vehement

मूर्ध्

cl 1

(Dhātup 7.32)

मूर्धति

AV, etc

भृशाय

Nom

भृशायते

Bhatt,

भृशीभू भृशीभवति

Vop

to be v.

मूर्ध्

cl 1

(Dhātup 7.32)

मूर्धति

AV, etc

भृश्

cl

6

भृशति

Vop .

vehemently सहसा — वलवत् ind 33r,

etc भृश mfn ibc धृशम् ind 1n, 13h, etc

विराड्ढुटम् ind 1M .

killing vehemently ओषिष्ठन् mfn v. desirous

कौतुकिन् mfn Kathās 54.52, 5ah, Prasannar very

v. सुविस्तरम् ind R, Hariv .

vehicle (of any kind) n यानम् RV, etc

संयानम् R, Pricch यानकम् PhP

(any) सांयानिकम् L (any) वाहः

SvetUp, Mh, Kav, etc (any) वाहनम् AitBr,

etc (any) वाह्यम् Mn, MBh, etc ओहः

PV 1.180.5 ओहस् n PV 6.67.9 विवाहः

AitBr 7.13 (any) रथः RV, etc (if f आ)

(?) रथम् PV योगः SBr, Kaus,

MBh युग्मम् Mn, MBh, etc योजनम् RV

योग्यम् (only L) _____ (any) पत्रम् Mn,

13h, Kav, पत्रः Śakat, (ifc f आ, ई) _____ पतत्रम्

L _____ (any) धोरणम् _____ कृत्तिका f pl 9Br

13,, Sch _____ (any) चङ्कुरम् L .

any royal vehicle उपनाह्यः L _____ औपनाह्यः

any v. for conveying a dead body कटः L the being a

v. वाह्यत्वम् L ' being a v. of anger ' (bearing or feel

-ing wrath) रोषनाहण mfn W (with Buddhists) the

best or chief v. श्रेष्ठयानम् Vajracch the condition

of a v. वाहनता, वाहनत्वम् Kād, Kathas falling

from a v. वाहभ्रंश, वाहभ्रंस् mfn ' having a deer

for a v. ' (wind or the god, who is so represented, some-

times) मृगवाहनः L having anything as a v. वाहः

(ifc) ' having a peacock for his v. ' (N. of Kārttikeya)

शिखिवाहनः L having beautiful v. सुपत्न mfn

सि having lightning for a v. विद्युरथ mfn PV having no

v. अवाहन mfn ' having sacrifice for a v. '

(N. of Vishnu) यज्ञवाहनः Bh, (N. of Śiva) Śivas

' having the Bhūtas for his v. ' (N. of Śiva) भूतवाहन

mfn Śivag ' having the wind for a v. ' (smoke, vapour)

वायुवाहः L ' _____ ' (N. of Śiva) वायुवाहनः

Śivag ' _____ ' (N. of Vishnu) वायुवाहनः L having

wind as v. पवनवाहनः L a kind of v. पयोगिः, पयोगम्

Car पयोगा _____ सिद्धिन्वा Hariv 2.88.63 ' merc —

ant's v. ' (a camel) वणिग्वहः L ' one v. ' (one way

to beatitude) एवुयान Buddh one whose v. is the

law धर्मवाहनः the owner of a v. यानस्वामिन् mfn

8.290 a royal v. राजयानम् BhP serving as a v.

उपनाह्य mfn VarBr3 ' Siva's v. ' (a bull)

शिववाहनः L ' sky v. ' (a celestial car, chariot

of the gods) व्योमयानम् Cat ' using wings as a v '

(a bird) पन्नरथः Bbh, B, etc a v. drawn by a donkey

स्वरयानम् Bn 11.202 a v. drawn by camels उष्ट्रयानम्

L a v. drawn by oxen वाहिकः L a v. driven by

wind वातयन्त्रविमानकम् Kathās a v. for carrying the

sacred fire पूवाग्निवाहनम् KātyŚr a v. for carrying

the Soma सोमवहनम् Laty a v. for loads भास्त्राहनम्

a v. for supporting the Soma सोमवहनम् Laty

the v. in which the Soma plants are conveyed to be press-

ed हविर्धानिम् (generally हनिर्धानि n du) AV,

VS, SBr the v. of Agni अजः the v. of a god देवयान

mf(ई)n L देवरथः AV, TS, Br the v. of a

god for carrying his image in procession सुभद्रकः L

(with Buddhists) the v. of carrying at knowledge

यानम् Saddh⁷, Tharnas 2' v. of Canosa (a kind

ret) विश्वेशवाहनः I. the v. of Kubera पुष्पम् I. a v.

of obtaining any object संक्रमः, संक्रमम् Das the v. of

speech गीरथः I. गिरीराः v. of the gods दिव्यरथः

— रथः the v. of the Pitri's पितृयानम् the v.

of Sravaka श्रावकयानम् Pharnas 3 the ५. on which the

Sona is carried राजवहनम् Wait ' Vishnu's v. ' (H. of

Garuda) विष्णुवाहनम् Sinhās, विष्णुवाहः I. ' whose v.

is the law ' (just virtuous) धर्मवाहः Ith a woman's v.

वधूयानम् Iricch — वधूसंयानम् Iricch

~~सहवाहनम्~~

along with vehicles

सहवाहन

mfn with a hun-

dred v. शतपत्रम्

(ibc) Śiś treasure and v.

कोशवाहनम्

śas ' whose v. are wings ' (a bird)

पक्षवाहनः . .

to become a vehicle

वाहनीभू वाहनीभवति

Kathās to make into a v.

वाहनीकृ वाहनीकरोति

Kathās to turn into a v.

वहनीकृ वहनीकरोति Kathās

to use as a v. of attaining

संक्रमीकृ संक्रमीकरोति as.

veil vb वृ cls. 9.1 वृणोति, वृणुते, वृणाति,

वृणीते, वरति, वरते AV, etc — प्राव प्रावृणोति,

प्रावृणुते AV, Gaut, Anast — समाव समावृणोति,

समावृणुते Wh, R, etc — छद् caus (or

cl 10) छदयति (once छदयति AitBr 1.20,

छन्दयति (fr छन्द) Whatur 32.41, et also A

FW 6.75.18, A 9.3.14, TS 2.5, Br, etc — समाच्छद्

caus समाच्छदयति Wh — प्रोर्णु प्रोर्णोति,

प्रोर्णोति, प्रोर्णुति AV, TS, Katyār, Bhatt — रुध्

cl 7 (Phatur 29.1) रुणद्धि, रुण्धे (रुण्धति, रुण्धते

Br, etc रोधति (Rdh) Kev, Rdh, etc स्थग्

caus स्थगयति Vālatān, Bālar .

to be veiled प्रोणु प्रोणुति (S, TS, Br.

Kaus .

veil n अवगुण्डनम् Sāh, et — अवगुण्डिका

L — पटः Kāv, Kav, etc (पटम् L ifc f पटा)

— पटलम् (rarely पटली) Kāv, Pur, Sāh (ifc

f आ) — पटलकः, पटलकम् kā — मुखपटः

Hech — वक्त्रपटः (ifc f आ) Rajet —

यवनिका Kāv, BhP — (a covering) तिरोधानम्

— प्रावृता Shadvr — प्रावृतः, प्रावृतम्

L — निवृतः, निवृता, निवृतम् L —

निवीतः, निविता (निवीती ?) निवीतम् —

जातिन्का SāṅkhGr 1.14. $\frac{12}{13}$ — नेत्रम् R, Ragh

नीरङ्गिका (nesin) नीरङ्गी (HParis)

निरिङ्गिनी L .

the cover of the veil (of darkness) पटलांशुकः

Sāṅ a magical v. rendering the wearer invisible निरस्करिणी

Sāṅ 6, Vikr v. for the eyes चीरि f L the v. of darkness

ess तिमिरपटलम् Prab 6 a v. over the eye नेत्रवस्त्रम्

Vasikh .

veiled adj अवगुहित MBh, Mn 1.49, etc

(in) परिगुहित R गृहीतावगुष्ठन Ricch

परिवारित (instr or comp) MBh, Kāv, etc

परिवृत Br, etc परीवृत RV, AV, AitBr

पर्यावृत Mālatīm उपावृत Hariv

परिच्छिन्न MBh, D, Hit, etc वेष्टित

(instr) Mn 1.49 परिवेष्टित Hariv, D, etc

सापह्नव f(आ) Sch परिनीत RV, etc

निरुद्ध MBh, Hariv, etc निबद्ध (instr)

Wh ' (adorned with a kind of pearl ornament)

जालकमालिन् — ध्वान्त — अधिनिर्विन्

RV 8.41.10 .

having the face veiled

अवगुण्ठितमुख v. in

the waters (said of Agni)

समुद्रवासस् RV well v.

सुसंवृत

Mn, Wh, etc .

difficult to be veiled

दुस्वच्छद RV 1.62.27 .

one who veils आवरीत् nm Vir .

veiling adj पिदधत् .

veiling n अवगुह्यनम् Mricch, Kāc _____

परिणहनम् Gobh, MānGr _____ प्रावरणम् (ifc

f आ) āpast .

vein n I सिरा Susr, Yājñ, Mh, etc _____ शीरी

or शीरी f MaitrS _____ शिला L (शिरा c.v.) _____

संचलनाडि f R _____ धमनि f AV, ChUp, Mh.

Susr, etc धमनी _____ तन्ना Pan 5.4.159 _____

तन्तुकी L _____ परिसरः BhP _____ हिरा AV, Mh

स्नायु f n TBr, Suśr, Mn, MBh, etc .

II वंशी L — नेत्री L — रसातसा

L — हिंसा L — सिंही L — कम्बु m w.

any vein of the body नातः (g अधचोदि) f (आ

or ई L) नातम् MBh, Kāv, etc a branch v. प्रतिशाखनम्

PrasnUp feeling a v. नाडीपरीक्षा Bbpr a large v.

कण्डुरा W a particular v. मेध्या Pañcar

सुस्थिरा Pañcar — शङ्खिनी Cat, नाडी —

हस्तिनिह्वा Cat — गोहितिका Suśr a particular

v. in the external ear मर्मरी ārbh a particular v. in

the left eye गान्धारी Coraksh 26 a particular v. in

the top of the ear मर्मरिक् mf (इक्) n (only

मर्मरिक् with सिरा ॥ Susr a particular v. of the

body सुषुम्ना, सुषुम्णा Up, BhP, Rājat unskilful

opening of a v. (the latter being cut to pieces by repeated

ed application of the knife) कुटिता Susr a unskil-

ful way of opening a v. कुञ्चिता (scil सिरा) Susr

' v. loosening ' (blood letting, venesection) सिरामोक्षः

Susr' the v. of a leaf पत्रसिरा L पत्रनाडिका

L शङ्कु m ChUp पर्परीणः (only L) the

v. of the body धरा L धरणी L धरणीकन्दः

(L) a v. situated at the thigh-joint ओहिताक्षसंज्ञा

(scil सिरा) Susr' a v. which terminates in the head

मूधधरा (with सिरा) Bhpr a v. which when cut

bleeds only at intervals धेनुका Susr' covered with

~~a net work of~~

covered with a net work of veins स्नायुजातनत्

mfn Susr' having large or numerous v. सिरात् f(आ)

VarBr\$ having no (prominent) विसिर f(ई) VarBr\$

धमनील mfn g सिध्मादि having the v. stra-

ined like cords ' (emaciated, lank) धमनीसंतत,

धमनीरज्जुसंतत mfn Hariv the having v. without

knots (one of the 10 minor marks of a Buddha)

निग्रन्थिसिरता Charas 84 a net-work of v, सिरानाढम्

Nh, Susr (in anat) a parti[ular junction of v. (in

nose, ear, eye or tongue) शृङ्गाटः, शृङ्गाटम् Car

piercing the v. सिरावेधः Fāhar. सिरावेधनम्

Car, सिरावेधः, सिराव्यधनम् Susr ' root of the

v. ' (the navel) सिरामूलम् Susr swelling the v.

नाडिधम mfn Yād, Balar .

full-veined adj धमनील § सिध्मादि .

velocity n वेगः MBh, Kāv, etc — वेगवत्ता

MM — वेगिता, वेगित्तम् — जवः (parox

Pān 3.3.56 , Vartt and 57) PV 1.112, 20, 10.111.9, 22,

AV, SBr, etc जवत्तम् PārGr 1.17 , SākhGr , MBh 4.414

— नूति f (Pān 3.3.97) PV, AV, 20, 21, SBr 2.12,

— यवः w — शैघ्रम् MBh, Hariv, etc

शैघ्रम् R, Kam — रहस् n MBh, Kāv, etc रहि

f PV, AV, 20, SBr, रहस् n Bh — रहस् n Kāv

— (of a chariot) रहति f w — शरहाण

mfn P _____ तरस् n RV, Mh 12.5172, n 5.77.13, Kath

11.77 _____ राभस्वम् Phatup _____ ऊर्मि m f

Tr 2.5.7.5, is 5.4 _____ ओज्जन्म् m RV 6.47.27,

AV _____ संग्रहः L .

equal in velocity to सवेग mfn (comp) P

great v. क्षेपिमान् n g पृथ्वादि Pan 6.1.156 having the

v. of wind वायुवेग mfn L ' _____ ' (N. of a Vaitya)

मरुद्देवः Kathas having v. वेगेन् mfn Mh, Kav,

etc of terrible v. उग्रवेग mfn Mh ' possessing great

v. ' (M. of a Rakshas) तीक्ष्णवेगः R 6.69.11 possess-

ing terrific v. and giving a terrible sound भीमवेगस्व

mfn Hariv the v. of the wind वायुवेगः v. of thought

मनोवेगः .

vend vb विक्रि विक्रीणीते (Pan 1.3.18) In, vb

etc .

vendible adj विक्रेय Mn, 10th, etc पण्य

पाणिन्य Pan 3.1.101 पण्यार्ह .

vendita n विदुद् Bhav .

vending n विक्रयः AV, etc .

ven or n विक्रयिन् n Vājñ, WEh, etc .

a ven or of shee घृतविक्रयिन् m W v. of perfumes

गन्धाजीनः L a v. of spirituous liquors ध्वजः L.

free from veneerअनवलेप mfn .venerable adj

पूजनीय

Bh, P, etc

पूजनीयत्व

Mir, Mit, पुजित

पूजाई

Kathās

भजनीय

Bh, Bh

भजितव्य

(Bh)

भजेन्य

(Bh)

भन्य

(Vor)

भगवत

Bh, etc

आदरणीय

f(आ) आदतव्य

आदृत्य

f(आ) P, Bhatt

अर्चनीय — नमनीय — नम्य ¹⁰⁰

नमस्य ^{Br, etc} — नमस्कार्य ^{Wh, Hariv}

अर्हत् ^{'Br, litBr, etc} — अभ्यर्हत् ^{Ka}

अभ्यर्हणीय — भट् ^{f(आ) L} — भट्टरक

^{f(इका) L} — भट्टारक ^{f(इका) L} — मान्य

^{Mn, HWh, etc} — गुरु ^{f(वी) ' — ' (the 9th}

^{astrological mansion}) गुरु ^{m VarBrS 1.16,} —

दक्षिणीय (^{Pāṇ 5.1.69}) Lalit 26.26, Kārāṇḍ 23.205 &

208 ^f — आचार्यमिश्र (^{cf. gāṇa} मतादिकादि)

चरणाः, चरणानि (i c pl) Mch 12.174.34, Mch

सत् f(सती) Br, etc श्रीमत् ChBr,

Mch, P, etc आर्षेय f(ई) Br, M. AV, Br,

KatGr, etc स्थविर f(आ, ई) Br, etc

उपसंग्राह्य Br, in घोर f(आ) IV, AV 2

34.4 गिरि L (R 4.37.2 Mch) भीवर

f(ई) L .

all venerable विष्णुपूज्य Kāv any v. person

(father, mother, or any relative older than one's self)

गुरु m Gobh, ŚāṅkhGr, Mn, etc _____ (father, mother,

the elders of a family, etc) गुरुजनः highly v. गरीयस्

(TBr 1) Mn, Yājñ, Bh, etc the making v. गुरुकरणम्

Kaś 2.1076 more v. गुरुतर Bh more v. than गरीयस्

(TBr 1) (abl) Mn, Yājñ, Bh, etc most v. गरिष्ठ Bhr

7.12, Śāh 3.4^a/_b _____ अहत्तम Mn 3.129, Bh _____

वृद्धतम R the most v. of the 'elders' स्थनिरस्थविराः

m pl Divyav the state of being v. आदरणीयत्वम्

' v. mountain ' (the Himalaya) गुरुशिखरिन् m the v.

Nirayana नारायणपादाः śah a v. person (as śah) गरिमन्

m BhP 4.5.21 शीमत् m (used of gods

and of great or learned men, esp. of Buddhist teachers

and of a particular class of 'śiva monks) भट्टारकः

Inscr, Vet, Hit, etc तेजस् n (often pl) MBh

5.11, Tak 7.15, तेजो a v. teacher द्योराध्यापकः pan

8.1.7 Kās v. woman गुर्वी Ap 1.21.9 v. worshipful

person (used of gods and of great or learned men, esp.

of Buddhist teachers and of a particular class of 'śiva

monks) भट्टारकः Inscr, Vat, Hit, etc very v. सत्तम

" — गुरुतर D 2.79.2 — बन्ध Kav,

Kathas a very v. person महागुरु m AsvGr, Kālp, etc

a very v. teacher (a title given to learned men)

महामहोपाध्यायः Hasy .

venerableness n पूज्यता Bāh, पूज्यत्वम्

MarkP वन्द्यता Pājat गौरवम् In, Mn 2

145, Bāh, etc गरिमन् m Pāncat, Kathās, Sāh

गुरुत्वम् Bāh 10.55 घोरम् VS 2.32

venerate vb वन्द् cl 1 (hāsup 2.10) वन्दते

(ep. also वन्दति) RV, etc..

to be venerated वन्द् pass वन्द्यते RV, etc..

venerated adj यशस् PV, AV .

to be greatly venerated समादरणीय IV .

ven^eration n पूजा GrS, Mn, MBh, etc

समादरः IV — अविमानः Hariv 12039

नम = नमस् in नमउक्ति f RV 1.189.1, etc

— उपगमः Bh — प्रतीक्षा f Apast, MBh,

R — यजुस् n RV — दाश् f RV 1.127.7 .

inspiring veneration

नमस्वत्

mfn RV an objectof v.

तीर्थम्

Eh2, rarely

तीर्थः

paying v.

नमस्वत्

mfn RVv. paid to Brahmins (considered

as one of the great sacraments)

ब्राह्म्यम्

(with or

scil.

हुत)

in 3.73.74,

द्विजाग्रार्चि

or

मनुष्ययज्ञः .

a kind of venereal disease उपदेशः Susr v. dis-

ease मेदरोगः Susr — ग्राम्यः Kaus .

venesection n सिरामोक्षः Susr सिरानेधः

Barbhav सिरावेधनम् Car, सिराव्यधः, सिराव्यधनम् Susr

रक्तमोक्षः, रक्तमोक्षणम् Susr .

vengeance n यातनम् (with वैरस्य) वैरयातना

प्रातिहन्त्रम् EM मेनि f Br .

one on whom vengeance might be taken प्रतीकार्य

mfn (प्रतिकार) Bajet taking v. वैरप्रतियातनम्

Varuna's v. वैरप्रतीकारः f Varuna's v. वरुणमेनि f TG,

Kath .

to take vengeance on चि cl 1 चयते BU 2.24.4,

9.47.2, AitBr 2.7 प्रत्यपक्व (acc) Bas .

venom

n

विषम् (also विषः Siddh, ifc f आ)

39716

W, etc

विषलम्

L

क्षेडः

Ph 3.

12389, Kuval

रक्तशृङ्गम्

L

रक्तशृङ्गी

निदः, निदम्

L

जङ्गलम्

L

जङ्गलम्

L

.

' discharging venom ' (venomous (as speech))

विषमुच् mfn 'antis' having little v. मन्दविष

mfn 'susr' ' having v. ' (a small black snake) हाकलधरः

L having v. in the claws नखविष mfn L having v.

in the nails नखविष mfn L a sort of v. मर्कटः

(Nir 4.81) L v. coming from living beings जङ्गम् mf(आ)

n (Nir 5.3, 9.13) with विषम् 1.5019, 'susr' the

v. of a kin of snake शौत्तिकेयः the v. of a snake

गरलम्, गरलः L ' _____ ' (opium) अहिफेनम्

L अफेनम् v. of serpents गगलम् Gal (snake)

whose v. is lost नष्टविष mfn AV .

the venom-bag of an insect कुषुम्भः AV 2.32.6,

कुषुम्भकः PV 1.191.15 .

venomous adj

विषभृत्, विषालु

L

विषधर

(as speech)

विषमुच्

Santis

गरलिन्

W .

an animal venomous only when alarmed or enraged (as

a rat etc)

कालान्तरविषः

L

having a v. tail

विषपुच्छ

f(ई) L

a kind of small v. animal

पुत्रः

Cat पुत्रकः

a kind of v. snat

परिमण्डलः (sc मरुति) Susr

a kind of v. insect

चिञ्चिटिङ्गः Susr 5.8.3

कुम्भीनसः

Susr

कृष्णा

Susr

कृष्णगोक्षा Suśr — पद्मकीटः Suśr —

पाक्मत्स्यः Suśr — कोकिलः Suśr — शतपञ्चकः

Suśr — कूतः Suśr 5.8.9 — चिपिटः Suśr 5f

मयूरिका Suśr — सरावः Suśr —

कौण्डिल्यकः Suśr — शतदारुकः Suśr —

कृमिसरासी, क्रिमिसरासी Suśr — कृमिकरः ,

क्रिमिकरः Suśr — चित्राशीर्षिकः Suśr 5.8.4 —

विचिलकः Suśr — उत्कलेशकः Suśr a kind of v.

reptile पञ्चवृद्धिकः Suśr — प्रचलकः Suśr a kind

of v. snake वर्षाहिकः Susr आशीनिधः RHP a

kind of v. vermin अजकावः, अजकावम् PV 7.50

a particular v. animal उपद्वि m (RHP) AV 2.24.

6 रक्तमण्डला Susr a particular v. animal

resembling a mouse तालनः Susr a particular v. insect

बलभः Susr नाह्यकी Susr शूकवृन्तः

Susr सारिकामुखः Susr सर्षपकी Susr

सर्षपिकः Susr नाहक f(इका)

Patsya विनासिका Susr बिन्दुतः Susr

a slightly v. animal कङ्कतः (कङ्कती, कङ्कतम् L)

(Say) RV 1.191,1 a small v. animal living in water

उद्धिदिङ्गः a v. animal प्रचलकः Susr

विषायुधीयः VarBrS ' v. at certain times ' (an

animal venomous only when enraged or alarmed , as a rat

etc) कालान्तरविषः L a v. insect अग्निप्रभा Susr

a v. serpent विषपन्नगः Kam a v. snake विषारः L

आशीविषः L very v. महाविष P, Susr .

venom-tongued adj विषजिह्व SBr .

Venonia an thelminthica त्रयी L .

version n मृगमांसम् — हारिणम्

जाङ्गलम् S sr .

to vent one's anger on मन्युप्रतिक्रियांकु with loc

मन्युंकु with loc or acc with प्रति .

vented (as anger) adj प्रयुक्त MBh .

the plant Ventilago Madrasapitana

रच्छपिष्ठम्

ventilate vb वातय Hom वातयति (Thatup 35.

30) वास — पू cl 1 (Thatup 22.70) पक्ते

etc — व्यज् (only in व्यजेत susr निज् .

an apparatus for ventilating वातयन्त्रम् Car .

venting (of anger) n प्रतिक्रिया Kathas .

venting of anger मनुप्रतिक्रिया Kathas .

ventral adi

कौश

Jan 1.2.96 , Kas

39728

ventris crepitus

अपानः

L

अपाननायु

m L

अपानोद्धारः .

venture

vb

धृष्

cl 5

धृष्णोति

, etc

cl 1

धर्षति

vs, p

अभ्युत्सह्

(with inf) with

3.13206, Ragh 5.22 .

to venture on attacking

धृष्

caus

धर्षयति

(Dhātup 34.43) Pr, Imp, Inf, etc to v. to undertake

उपस्थ - 9.5.2.1 to v. upon आरु

आरोहति .

the day of Venus

भृगुवारः

MB

' dear to Sukra

or the planet

(a diomond) भार्गवप्रियम्

L

house

or mansion of the planet V.

शुक्रगृहम्

Sinhas

the plan-

et

शुक्रः MB, B, etc

भृगुसुतः

Var

भृगुजः

(Suryas)

भृगुतनयः

(Var)

भृगुनन्दनः

L

अमरारि

m Var's

दितिसुतगुरु

m Var

दैत्यर्त्विज्

m Var, Sch

दैत्यपुरोधस्

m

दैत्यपुरोहितः

दैत्यपूज्यः

Var.

L

दैत्यगुरु

m Var

दैत्येज्यः

Var

सुरशानुगुरु

VarYogay _____ (or Sukra)

असुरगुरु m Kad, असुराचार्यः L असुरेज्यः VarBrS

सितः VarBrS _____ सिताह्वयः VarBrS _____

ध्वेतः L _____ शतपर्वशः L _____ एकनयनः L

_____ मद्याभवः, मद्याभू m L _____ शुचि m Lthe regent of plant . (regarde as the son of Bhrigu

and preceptor of the Daityas) शुक्रः BSh, P, etc

_____ दानवगुरु m Var _____ (Sukra) ध्वेतः L_____ शुचि m L _____ भः _____ दानवपूजितः

Var relating to the planet V. शौक्र mf(ई)n varBr

towards the planets V. or Mercury प्रतिशुक्रबुध (ibc)

Var V. and Saturn शितासितौ F du L V'sday शुक्रवारः

Suryas, Inscr शुक्रवासरः A .

^{erac}
various अ'j सत्यवत् BTh, F, BhP, Pancar _____

सत्यवाच् BH, TS, AV, etc _____ सत्यावापिन्

Gricch _____ अव्यलीक BhP, Vasar .

veracity n सत्यता MTh, T, etc सत्यम्

KenUp, Mn, P, etc सत्यत्वम् MTh सत्या

सत्यवादिता Kam सत्यवादित्वम् Mit

सत्यवाक्यम् Gaut सत्यवचस् n

verandah n निष्कासः L वितर्दि f

वितर्दिक्, Rajat, वितर्दी, वितर्धी, वितर्दिक् L.

a house with a verandah in front सोष्णीष mfn

a kind of covered v. in a court yard (shaped like

a vedi and prepared for weddings) वेदि f (later also

वेदी

) Kav, Kathas

a v. resting on columns

अन्तरावेदी

L .

verb (' action-word ') n

क्रियापदम्

क्रिया

(Pāṇ 3.3.100) Kās on Pāṇ 1.3.1 , etc

धात्वर्थः
क्रियम्

आख्यातम्

धात्वर्थः

Nir 1.1, Prat

भावशब्दः
आख्यातम्

Jaim, Sch .

(in rhetoric) absence of the verb in a sentence

(' bodiless ') अशरीरम् form for one's self i.e.

that form of the v. which implies an action belonging

or reverting to self आत्मनेपदम् Pan 1.4.10 2.12

आत्मनेनाषा Pan 6.3.7, Kas the base or voice of a v.

उपग्रहः Comp on Pan (name) the second part of

which is a v. आख्यानेत्तर mfn Apr the v. han हन्ति

f Vyayan .
~~विषयः~~

' collection of verbs and nouns sub-anta ' (a phrase)

तिङ् सुबन्तचयः

Sal (in text) a technical

term for the affix na (the characteristic sign of the

9th class of v.) क्षा (in gram) a technical term for

the affix nu (added to the root in the 5th class of v.)

क्ष (in gram) a technical term for the syllable y

(in sorted after the root in the 4th class of v.) इयन् .

verbal adj शब्द f(ई) 'Gr, etc आख्यातिक

f(ई) (Gom on Jain and Vyayad वाचिक 1st, 2nd

etc वाचक f(इका) MW .

an inflected verbal base तिङन्तम् list of v.

roots प्रकृतिपाठः Pat perception of the v. sense (of

a sentence) शाब्दबोधः v. assault दण्डनातिक Mn 3.6

v. authority शब्दः (also शब्दम् in Vyahab Up, ifc

f(उ-त) Vyayas, Sarvad a v. base derived from a noun

नामधातु n Pan a v. commission वाचिकम् Naish

Sis, Rajat v. communication शङ्खः (also शङ्खम् in

Dhyānabhip, ifc १ अ) Vyayas, Sarva v. difference

शङ्खवेत्तक्षयम् v. dispute नाभिरोधः Heat v.

element यद्यः Prāt v. evidence (as one of the Prāṇas

) शङ्खः (also शङ्खम् in Dhyānabhip, ifc १ अ)

Vyayas, Sarva the v. root and गङ्गा 12.1499

a v. root having for its Anubandha the Anudatta accent

to indicate that it takes the Ātmanepada terminations

only अनुदात्त in also अनुदात्तोपदेशः v. testimony

शब्दः (also शब्दम् in Nyāyabhaṣya, isc 2 आ)

Nyāyas, Sarvad .

a species of Verbesina with the blossoms नीलमृदुःराजः

L a species of V. with blue flowers मराभृङ्गः L a

species of V. with yellow flowers पाननः L a V. with

yellow flowers वन्दनीयः L .

Verbesina prostrata अङ्गुरकः .

the plant Verbesina prostrata अजागरः .

Verbesina scaniens वनराजः L — महानीतः

L — एकराजः L — करञ्जकः, करञ्जिका

L .

verbosity n अतिशयोक्ति f शाब्दाऽम्बरः Sāh

उम्बरः Sāhās 107.5, Prataṇar, Sāh .

verdant (as opp to 'sushka', 'dry') adj हरित

(आ, हरिणी) नव, etc शाब्दल (often written

शाब्दल) समूल SBr, Kaus, P .

to be verdant पर्ण cl 10 पर्णयति :

verdict (in law) n निर्णयः — निर्णयपादः

L — शीर्षकम् .

abiding by a verdict शीर्षकस्थ mfn Vājñ .

verdictis n क्रांस्यमलम् Suer .

verge n प्रान्तः, प्रान्तम् (ifc r आ) m, Kav

etc परिसरः Kav, Ranc .

verging towards sunset अस्ताभिर्लापिन् nā Madr .

verification n सत्यापनम् Bālar निर्णेतृत्वम्

शुद्धि f vājñ, vālatim .

verify vb सत्यापय Nom सत्यापयति

Bālar, HParis, Pañcad .

verily सत्यम्

ind (g-चादि, स्वरादि) RV, etc

वस्तुतः ind RV, Pajet, Sarvad

ओम्

ind VS, ¹SR, CHU, etc

एवम्

किल

ind RV, RV, etc

ह

ind RV, etc

वे

ind

स्म, स्मा, ष्म, ष्मा

ind RV, etc .

veritable (in phil) adi

सुद

157 .

a kind of vermicelli (shaped like thread) सूतिका

Pancat 5. $\frac{34}{35}$.

vernifuge adj कृमिघ्न, क्रिमिघ्न ¹ Susr _____

कृमिहन्त, क्रिमिहन्त _____ कृमिशानवः, क्रिमिशानवः

L .

a plant of which the seed is used as a vernifuge

अमोघा .

vermillion

nI

सिन्दूरम्

Kāv, Kathās, etc

सुरङ्गम्

L

रङ्गजम्

L

रञ्जकम्

L

रक्तम्, रक्तवालुकम्, रक्तवालुका

L

रक्तचूर्णम्, रक्तेरेणु

n L

रक्तशासनम्

L

मणिरागम्

L

हिङ्गुलः, हिङ्गुलम्

VarBr

हिङ्गुलकम्

VarBr

हिङ्गुलि

n L

हिङ्गुलु

हिङ्गुलुकः, हिङ्गुलुकम्

VarBr

चूर्णपारदः

L (with which a mark is made along the division of

the hair) सीमन्तकम्

L

II चित्राङ्गः L — हंसाङ्गि m L —

हंसपादम् L — रसस्थानम् L — विषसंयोगः

L — दारदः, दारदम् L — रामा L —

मर्कटशीर्षम् L — मलेच्छम् L — वर्वरम्

L .

coloured with vermillion सैन्दूर mfn Patnāv

having the colour of v. हङ्गुल mfn Naish .

to colour with vermillion सैन्दूरी कृ .

defiled by vermin स्वेदजदूषित mfn BbP destroyer

of venomous v. अदृष्टुन् m RV 1.191.8 & 9 a kind of

v. युक्तः L .

vernacular adj प्राकृत f(आ,ई) Vcar .

any work in the vernacular speech भाष्यम् Prāt.

GrS, Hariv belonging to v. speech भाषिक Nir .

vernal adj वासन्त f(ई) AM, etc

वासन्तक f(इका) L वासन्तिक f(आ) VS

etc माधव f(ई) (f(आ) only in माधवा

(= मधव्या) तक्र: Pan 4.4.129 , Sch) Hariv, Vikr, Mathas

a vernal breeze मधुपवनः Cit a v. equinox

हरिपदम् the v. festival मदनोत्सवः

the v. month caitra फल्गुनार्जुनः L v. season

वासन्तकालः P.

Vernonia anthelmintica

दीपसम्भवः L

पानीयमूलकम् L इन्दुराक्षला L नानुची

L मसजम् (only L) भूकेशी

सितानरी L सुवह्नि FL सुवह्नी L

सुवह्निका L राजि FL रानी L

सोमराजिका सोमराजिन् m L सोमरानी

VarBrS, Cusr सुप्रभा L सुपर्णिका Bhr

त्वग्दोषायहा L पूतिगन्धा L

काकमेघी L छेलु L कालमेघी,

कातमेषिका L शशिलेखा Bhpr, Phanv

वेजानी L (the plant) कष्टद्वी Bhpr

कृष्णाशिनी L (the plant) कृष्णा,

काकोली L (the plant) कृष्णफला

Bhpr (the plant) कृमिघ्ना, त्रिमिघ्ना,

धूम्रपत्ता, धूम्रपत्ता L (the plant) अनल्युजः

Susr .

coming from the plant Vernonia anthelmintica

आनल्युज min Susr produced from the plant .

anthelmintica आवल्युज afn guer .

the seed of Vernonia anthelmintica

मासनम्

L.

versatile adj अन्यमनस् , अन्यमनस्क .

versatile like a snake अहिमाय ev .

versatility n विधिवत् RV, Yav, etc .

verse n पद्यम् Vān, Kāvyaśāh, Śāh, etc _____

(especially a sacred verse recited in praise of a deity)

अच f _____ अच ifc (cf अच etc) _____

गाथा RV, YV, ŚPr, ŚPr, etc _____ ग्रन्थः Nir 1.20.

RV, YV, ŚPr, etc _____ गिर f RV, AV _____ उक्थम्

उच्चथम् सिक्खः नियुतः L.

verses नियुतः f pl RV .

accompanied by verse उक्थ्य नियुतः, RV an add-

itional v. क्रोडः Vam, Sch an artificioial v. to be

read in zigzag गोमूत्रिका Mavyad 3.78f . Parasv , Sch

10.13 a b at each v. प्रत्युचम् ind GrSrs at every v.

प्रतिमन्त्रम् ind KatySr, Gaut a beautiful v. सूक्ति

f Vath, P, etc . सुवचस्या RV the beginning of a v.

पदादि n Prat celebration in v. श्लोक्तम् P, Ragh

concise statement in v. of (esp. philo and gram)

doctrines कारिका with 2.453 , etc a concluding v.

उत्थापनी Kaus' consisting of only one v. एकच,

एकच mfn SBr the end of a v. पादान्तः half a v

अर्धचिः 9.10.10, SBr, etc in each v. प्रत्युचम्

ind Crtr a kind of artificially formed v. खड्गबन्धः

Crtr a kind of artificial v. शूषरस्योक्तः Cat कठिका

a magical v. सिद्धिमन्त्रः Cat a memorial v. connected with

a sacrifice यज्ञगाथा SBr, Crtr a mystical v.

(sometimes personified) मन्त्रः RV (1.1-7.4)

levir, m, Kathas, Tusr not a Vedic v. अमन्त्रः not

within the Pada of a v. अनन्तःपादम् ind Pan 3.2.66

no Vedic v. अमन्त्रकम् VarBr ornate style of v. कविता

Shorter, Prasanna a particular kind of artificial v.

कान्तकलिका (esp.) a particular kind of sacred v.

called Saman सामन् n RV, etc a particular v.

ब्रह्मणीमन्त्रः Mark सोमकरणी ind

लक्ष्मी (ifc mtr (इ)) Tris n सुनीयः

17th

सावित्री ^{f v. h} सावित्री. many v. (cont-aining many verses)' many-versed ' (containing many verses) बहुन्not v. in the Rig-Veda अनृग्वेदविनीत nfn Pa number of v. in the 4 Vedas चातुर्वेद्यम् ^a 3.10,-चातुर्वेद्यः bandh one completely v. in religiousobservances and the Veda and the sciences विद्यावेदत्रतवत्,विद्यावेदत्रतस्नात् in v.' repeated verse ' (a refrain) पुनःपदम् Orsacrificial v. यान्ता (soil क्वत्) वा, अर्ग

हव्यसूक्ति f VS, TBr a sacred v. beginning with sam

समिति ind VS a single v. एकर्चः, एक-ऋचः,

एकर्चम्, एक-ऋचम् vana अर्धचीदि Pan 2.4.31 (1)

a stotra v. स्तोत्रिया, स्तोत्रीया (scil. ऋच)

Br, m uttering a v. उक्थशस्, उक्थशस mfn Pan

3.2.71, RV, AitBr, TS, KātyŚr, ŚBr, etc a Vedic v.

मन्त्रकरणम् Cat the Vedic v. chanted at the close of

Atyāmishtoma ceremony अत्यग्निष्टोमः a v. addressed to

Agni and Indra आग्नेयेन्द्री i.e. ऋच TāndyaBr a v.

addressed to Indra ऐन्द्री (scil. ऋच्) १२२ १, १२२-

१२२ ६, १२२, etc a v. addressed to Pitris पितृलिङ्गः (scil.

मन्त्रः) १२२ a v. addressed to Pāna Pāsarathi

राममन्त्रः, राममन्त्रम् Pānatī a v. addressed to

Savitri or the Sun (esp. the celebrated verse RV 3.62.10)

सावित्री १२२, etc गायत्री v. after v. अथ नृगम्

and १२२ a v. as the fourth part of a regular stanza पादः

१२२, १२२, १२२, etc a v. beginning with upa (e.g. RV 9.

19.6, 11.1, etc) उपनती (scil. ऋच्) १२२ २,

TāṇḍyaBr 11.11.1, Lāṭy v. by v. सकृच्छः, सकृशः

ind AitBr, ŚāṅkhGr, Gobh, etc _____ पादशः ind MānGr

a v. called g-mūtrika गोमूत्रजाति a v. composed by

Gobhari सौभरी a v. consisting of eight Padas

अष्टापदा a v. consisting of only one Pāda or quart-

er stanza एकपदा (scil सकृच्छ) Śr, Śrāt a v.

consisting of the same metres सकृच्छन्दा (scil सकृच्छ)

a v. (handed down orally) among men गोमूत्रगाथा Sarvad

§ a v. § having eight lines § अष्टापद mfn (only f

अष्टापदी) ३१, १४ a v. recapitulating what has been

explained before (in prose intermixed with Sūtras)

संग्रहश्लोकः the v. to be recited by the Hotri priest,

in which the god is invoked to partake of the offering

intended for him अनुवाक्या 'sr, अनुवाच् f 'sr,

३१३r the v. to be recited in the morning प्रातर्मन्त्रः

३१४r a v. treating of Yama यमगाथा 'sr, Kāth, ३१४r

with every v. प्रतिमन्त्रम् and ३१४r, Gaut . accompanied

accompanied with sacred verses समन्वक, समन्व

nfn Apr, Sch the art of composing v. called Citra

चित्रकवित्वम् Marv author of (epic) v. गाथाकारः

Pan 3.2.53 a collection of seven hundred v. सप्तशती

M' ' collection of 6 classical v. ' (N. of a poem in

praise of King Bhoja) (ascribed to Valmiki)

महापद्यष्टकम् consisting of 15 v. पञ्चदशर्च nfn

A, Br consisting of 5 v. पञ्चर्च nfn consisting of

forty-eight v. अष्टाचत्वारिंश nfn consisting of

seventeen v. सप्तदशर्च mfn consisting of v. पद्यमय

mf(ई)n Sah (as a metre) पादबद्ध mfn

Harbus containing a thousand v. सहस्रवाक mfn Gaut

containing many v. बहुच mfn Sidh containing not too

many v. नातिप्रचुरपद्यनत् mfn Sah containing 13 Pic

v. (a hymn) त्रयोदशर्च mfn AV 19.23.10 containing 12

v. द्वादशर्च mfn Gr⁷ dividing into v. पादभाज् mfn L

' the 8 v. of Govind ' (N. of a work) गोविन्दाष्टकम्

form of v. उक्तावी mfn VS having seven v. सप्तर्च mfn

having the same number of v. समर्च mfn Sankhār

a hymn consisting of eighteen v. अष्टादशर्चम् AV 19.21.

15 a hymn consisting of seventeen v. सप्तदशर्चम्

a hymn of 11 v. एकादशर्चम् AV a hymn of seven v.

सप्तर्चम् Vait a hymn of 10 vic v. दशर्चम्

19.23.7, Kathās 21.10, 5.4.6.4, Kātyār 20.6.16 offering

v. उक्थनाहस् mfn RV 1.12.13 — उक्थभृत् mfn

RV 7.33.14 one to whom v. are offered उक्थनाहस्

mfn RV a poem consisting only of v. पद्यमानिका I

the second of three v. recited together

अनुरूपः

a series of parts of v. पदसमूहः Cit, Sch a series

of v. पदानली Cit a stanza consisting of 5 v. पञ्चर्यः

10, 20, 30, 40, 50, 60, 70, 80, 90, 100 a strophe consisting of 2 v. द्वयः Prāt,

10, 20, 30, 40, 50, 60, 70, 80, 90, 100 ten v. in praise of thought and joy चिदानन्ददशश्लोकी,

चिदानन्दस्तवराजः two v. श्लोकद्वयम् unaccompanied by

edle v. अमन्त्र mf(आ)n Mn 3.121 अमन्त्रक

mf(आ)n Mn 2.66 अमन्त्रवत् mf(आ)n Mn 2.66 uttering

v. उक्तिन् mf(आ)n Mn 2.66 v. containing a sacred text मन्त्रवादश्लोकः

mx cl 12h .

versed (in) adj वेदिन् (ifc) Mn, Wb, etc

विनीत (loc or comp) Yājñ. P, etc अभिविनीत

(loc) R, etc स्नात (loc or comp) Gaut, P,

निष्ठा (comp) Bhatt विचक्षण

(loc or comp) RV, etc विपश्चित् (comp) Wb, etc

प्रवीण

f(आ) (loc comp) Kav, Van

मार्मिक

Bham

धीर

f(ई or आ) (loc) W,

etc

प्रतिचन्दक

W lac

धारयत्

f(अन्ती)

अभियुक्त

(loc) .completely versed in

वैष्टिक

f(ई) (comp)

Var

पारद्वयन्

f(अरी) (gen or comp) Van,

Bash, etc

completely v. in any science

ज्ञातसिद्धान्त

L deeply v. in

अभिसम्बुद्ध

MBh 3.12515

निष्णात

MBh, Kav, Pur deeply v. in the Veda etc

सुबहुधृत

P one v. in Sūtras

सूत्रविद्

m L one

v. in the Sūtras

सूत्रधरः

L

one who is v. in

बौद्ध

(loc or comp) m CHUp, Yājñ, etc thoroughly v. in

सिद्ध

(det or comp)

Mh, P, etc

thoroughly v. in

spells

मन्त्रसिद्ध

Mh

v. in archery

धनुर्वेदिन्

v. in

science

सविद्य

Sān,

Lajāt

v. in the art of singing

गीतज्ञ

Yājñ 3.116

v. in the Veda-rites

पादिक

f(ई)

उक्तादि

Kā'

v. in the Sūtras

शास्त्राभिज्ञ

Hit

शास्त्रिक

Giver

शास्त्रिन्

Cat

v. in the Veda वेदकृशत् v. in the Vedānta doctrin-

es आत्मतत्त्वज्ञ v. in the Vedā शुभ (आ)

v. in Vedic knowledge वेदविद्यानिद् rather well v.

सुप्रतिष्ठात well v. in सुनिष्ठित (loc) P.

to give into the possession of Brahmins versed in

the Ved: श्रोत्रियसात्कृ श्रोत्रियसात्करोति each .

the versed sine of an arc वाणः Ganit .

verse-like उक्त्यविध 'ar .

versification n श्लोकत्वम् , 100b .

another version भाषान्तरम् 100c .

versus auxiliaris परिकरश्लोकः śloka-kārav .

vertebrae n कीकसा sed, RV 10.163.2, 17, 72,

etc कीकसास्थि n L .

the continuations of the vertebrae , collar-bones

cartilages of the breast-bone जत्रवः m pl ŚBr 12.2.4.

11, RV 8.1.12, AV 11.3.10, VS 25.8, TāndyaBr 9.10.1 .

vertebrated adj अस्थिमत् in, ajñ 3.260

(an animal) अस्थन्वत् Gaut .

vertex n वर्ष्मन् n BY ----- विष्मन् n AV,

विष्मन् n.

the prime vertical circle सममण्डलम् Surves,

1, etc समवृत्तम् Col v. circle दृग्मण्डलम्

Tryabh दृग्मण्डलम् - Surves. Sch (math) & v.

circle extending from north-east to south-east

north-west to south-east कोणवृत्तम् Col.

Oviedoa verticillata अङ्गारवल्ली, अङ्गारवल्ली .

having 3 verticillate त्रिशिखिन्त् mn 7 (1) v.35.18 .

vertigo = भ्रामरम्

affected with vertigo भ्रामरिन्

very बहु ind IV, etc अतीव in

ति
अतीशयेन, अतिशयम् ind प्र in

prefix to adj अभीक्ष्णम् (in comp अभीक्ष्ण)

ind IV, etc सु ind IV, etc महि in

ind IV, etc पुरु ind / also with a comp

or superl) _____ अपि _____ निः ind (used as a

prefix) _____ इव ind .

B एव ind PV, etc Bbh, etc _____ ऋतम् ind

PV, Bhp _____ वा KātyŚr, Kāv (एव) .

going very much अत्यन्ताग mf Van 3.2.48,

अत्यन्तागामिन् mf having v. little best मन्दमन्दात्तप

mf Bbh in a v. high degree अतितमाम् ind Wais'

mf Bbh v. high or lofty सुकृतोच्छ्रय mf Bbh not

v. नाति _____ अनाति v. badly off अतिदुर्गति

mfn v. busy भूरिकर्मन् mfn RV, TBr v. firmly

आमिस्थिरम् inf RV v. foolish मूढतम mfn MBh

v. formidable महाघोर mfn MBh, K., Kathās v. frequent

सुपुष्पगन्ध mfn MBh v. folly सुनिस्त ^{रात} v. good

महासाधु mfn Buddh v. hard नितान्तकठिन

mfn Vāc v. hard or hot प्रखर mfn Prasannar v. long

(path) दुर्दूरान्त mfn Ach v. many बहुतम mfn

v. much अत्यूर्जितम् inf Mālatī v. noisy महिष्वनि

mfn RV v. powerful बाढनिक्रम mfn V तुव्योजस्

mfn RV 4.22.8 v. red नितान्तरक्त mfn Vikr

प्रताम्र mfn Sak a v. small soft तुलसीपत्रम्

v. strong उत्तमबल mfn Car v. thin प्रतनु rfn

Nav, Amer, (प्रतनुक) v. zealous (the Maruts)

तुविमन्यु mfn RV 7.58.2 .

at the very moment of saying so इति वदन् एव

these v. persons तान् एव .

very well (as a particle of assent) कामम् ind

100h 2.17195, 5.24.4, Sak, Bhartr. सत्यम् ind

(ह्-चादि , स्वरदि) इ, etc दृढम् ind 100h

Nav, Bhṛ, etc तानत् ind Vgar .

Vespa solitaria भ्रमरकीटः _____ (a sort of

fly) कुम्भीरमक्षिका E .

vespertine and संध्याकालिक Vās, Sch _____ सांध्य

Kāv, Kathac _____ ससंध्य
~~सांध्य~~ f(आ) E _____ सायंकालिक
 ^

(Vās, Sch) सायंकालीन (Vās, Sch) _____ सायन्तन

f(ई) Kāv, Pāncat, Sānta _____ प्रादोक्ष^ष
 ^

प्रादोषिक Pāncat .

vessel (any) n LI पात्रम् (ifc आ) , etc

पात्री Br, GrŚrS, Mbh, etc पात्रकम्

पात्रिकम् (esp.) भाजनम् Mbh, Yaj, etc

भक्तम् L भाषुम् (ifc आ) ,

, etc स्थालम् ŚrS अमनकम् Mbh

आधारः Yajñ, Susr, Pañcat, etc

आवापः आवपनम् Naitr, Mbh

आवपनी AV 12.1.61 आहार्यम् AV 9.1.23,

6.18 आहारः AV सादनम् Mbh

प्रतिग्रहणम्

SāṅkhGr

(for oil etc, but not for

water)

उदङ्गः

Pan 3.3.123

उरुवः

AV 11.3.18

ध्वानम्

L

पुरिका

Panc

पूणिनकम्

L

(used in preparing Soma

juice)

अभृणः

Gr, Gr

(for making libations)

सीपः

L

सूपः

L .

II मातृः

Divyav

(also

मल्ली

L)

मल्लकः

Divyav

मर्करा

(only L)

भुज्यु

nfn

L

मन्दा

L

.

after the manner of a full vessel

पूर्णपात्रवृत्त्या

ind Malatin

any object serving as a v.

पात्रार्थः

any v.

belonging to the furniture of a house

गृहेशिकम्

vain

any v. containing colour

वर्णकूपिका

I.

any v. emp-

loyed at a sacrifice (10 are usually enumerated)

यज्ञायुधम्

At, TS, Br

any v. made of iron

लोहम्

Yay

any v. made of wood

द्रोणी

I.

any v. of a

coco -nut shell

मलिका

I.

any v. which can be put on

the fire

उरवा

RV, AV 12.3.23, TS, Susr, etc

as much as will fill a v.

पूर्णपात्रः, पूर्णपात्रम् ^{Gr}, ^{Gr}

^{Gr}, ^{Gr}, पूर्णपात्री ^{SāṅkhGr} an auspicious v.

मङ्गलपात्रम् ^{Sak} a bad v. कुपात्रम् ^{Wb} 12.227.

15 the being a v. for पात्रता (pan or com) ^{Yav},

^{Rajet} भाजनता (etc) ^{Gr} being in a v.

समाण्ड ^{mfn BhP} being in one and the same v.

एकपात्र ^{mfn BhP} a bowl shaped v. कुण्डम्

^{KetrGr}, ^{Wb}, etc कुण्डः ^L a brazen v. कांस्यपात्रम्,

कांस्यपात्री, कांस्यभाजनम् ^{Susr} a broken v.

भिन्नभाजनम्, भिन्नभाण्डम् from some v. कद्रु, कद्रु

f 8.45.26 bubbling in a wooden v. (said of some)

वनक्रक्ष the cavity of a v. भाण्डोदरम्

consisting of a full v. पूर्णपानमय (ई) n 133h,

Kathas the contents of a cooking v. कुम्भीपाकः

स्थालीपक्व a cooking v.

तपनी (TS, Sci) अंसघ्नी

a copper v. कांस्यपात्रम्, कांस्यपानी, कांस्यभाजनम्

पुटग्रीनः L किडालः L a tr-

inā v. अमत्रकम् सरकम्, सरकः, सर

भक्षणम् सुरा कुशपः

L (v.l. कुशशयः) कोशः, कोशम्

कोशिका L (v.l. कोशिका) (used

for drinking ^uspirituous liquors) अनुतर्षः L

अनुतर्षणम् L a drinking v. of brass कांस्यम्

anā Sr, MBh, R, (ifc f आ) Heat a double v. desig-

षञ्जत्तम् āpSr
anā an earthen cooking v. कुम्भी

anā, et an earthen v. मृत्कांस्यम् an earthen v.

For cooking कठिनम् 1 lb, in earthen v. in the stove

of a canal उषी L an earthen v. shaped like a xx

camel उष्टिका I. earthenware v. (also the flat

cover or lid of any such v.) शरानः , शरानम्

(अर्थचिदि) Cu^{I} , Fe , Mn , Zn , etc are earthen

v. of a peculiar form ^{२#} महुना ¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹² ¹³ ¹⁴ ¹⁵ ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²² ²³ ²⁴ ²⁵ ²⁶ ²⁷ ²⁸ ²⁹ ³⁰ ³¹ ³² ³³ ³⁴ ³⁵ ³⁶ ³⁷ ³⁸ ³⁹ ⁴⁰ ⁴¹ ⁴² ⁴³ ⁴⁴ ⁴⁵ ⁴⁶ ⁴⁷ ⁴⁸ ⁴⁹ ⁵⁰ ⁵¹ ⁵² ⁵³ ⁵⁴ ⁵⁵ ⁵⁶ ⁵⁷ ⁵⁸ ⁵⁹ ⁶⁰ ⁶¹ ⁶² ⁶³ ⁶⁴ ⁶⁵ ⁶⁶ ⁶⁷ ⁶⁸ ⁶⁹ ⁷⁰ ⁷¹ ⁷² ⁷³ ⁷⁴ ⁷⁵ ⁷⁶ ⁷⁷ ⁷⁸ ⁷⁹ ⁸⁰ ⁸¹ ⁸² ⁸³ ⁸⁴ ⁸⁵ ⁸⁶ ⁸⁷ ⁸⁸ ⁸⁹ ⁹⁰ ⁹¹ ⁹² ⁹³ ⁹⁴ ⁹⁵ ⁹⁶ ⁹⁷ ⁹⁸ ⁹⁹ ¹⁰⁰ ¹⁰¹ ¹⁰² ¹⁰³ ¹⁰⁴ ¹⁰⁵ ¹⁰⁶ ¹⁰⁷ ¹⁰⁸ ¹⁰⁹ ¹¹⁰ ¹¹¹ ¹¹² ¹¹³ ¹¹⁴ ¹¹⁵ ¹¹⁶ ¹¹⁷ ¹¹⁸ ¹¹⁹ ¹²⁰ ¹²¹ ¹²² ¹²³ ¹²⁴ ¹²⁵ ¹²⁶ ¹²⁷ ¹²⁸ ¹²⁹ ¹³⁰ ¹³¹ ¹³² ¹³³ ¹³⁴ ¹³⁵ ¹³⁶ ¹³⁷ ¹³⁸ ¹³⁹ ¹⁴⁰ ¹⁴¹ ¹⁴² ¹⁴³ ¹⁴⁴ ¹⁴⁵ ¹⁴⁶ ¹⁴⁷ ¹⁴⁸ ¹⁴⁹ ¹⁵⁰ ¹⁵¹ ¹⁵² ¹⁵³ ¹⁵⁴ ¹⁵⁵ ¹⁵⁶ ¹⁵⁷ ¹⁵⁸ ¹⁵⁹ ¹⁶⁰ ¹⁶¹ ¹⁶² ¹⁶³ ¹⁶⁴ ¹⁶⁵ ¹⁶⁶ ¹⁶⁷ ¹⁶⁸ ¹⁶⁹ ¹⁷⁰ ¹⁷¹ ¹⁷² ¹⁷³ ¹⁷⁴ ¹⁷⁵ ¹⁷⁶ ¹⁷⁷ ¹⁷⁸ ¹⁷⁹ ¹⁸⁰ ¹⁸¹ ¹⁸² ¹⁸³ ¹⁸⁴ ¹⁸⁵ ¹⁸⁶ ¹⁸⁷ ¹⁸⁸ ¹⁸⁹ ¹⁹⁰ ¹⁹¹ ¹⁹² ¹⁹³ ¹⁹⁴ ¹⁹⁵ ¹⁹⁶ ¹⁹⁷ ¹⁹⁸ ¹⁹⁹ ²⁰⁰ ²⁰¹ ²⁰² ²⁰³ ²⁰⁴ ²⁰⁵ ²⁰⁶ ²⁰⁷ ²⁰⁸ ²⁰⁹ ²¹⁰ ²¹¹ ²¹² ²¹³ ²¹⁴ ²¹⁵ ²¹⁶ ²¹⁷ ²¹⁸ ²¹⁹ ²²⁰ ²²¹ ²²² ²²³ ²²⁴ ²²⁵ ²²⁶ ²²⁷ ²²⁸ ²²⁹ ²³⁰ ²³¹ ²³² ²³³ ²³⁴ ²³⁵ ²³⁶ ²³⁷ ²³⁸ ²³⁹ ²⁴⁰ ²⁴¹ ²⁴² ²⁴³ ²⁴⁴ ²⁴⁵ ²⁴⁶ ²⁴⁷ ²⁴⁸ ²⁴⁹ ²⁵⁰ ²⁵¹ ²⁵² ²⁵³ ²⁵⁴ ²⁵⁵ ²⁵⁶ ²⁵⁷ ²⁵⁸ ²⁵⁹ ²⁶⁰ ²⁶¹ ²⁶² ²⁶³ ²⁶⁴ ²⁶⁵ ²⁶⁶ ²⁶⁷ ²⁶⁸ ²⁶⁹ ²⁷⁰ ²⁷¹ ²⁷² ²⁷³ ²⁷⁴ ²⁷⁵ ²⁷⁶ ²⁷⁷ ²⁷⁸ ²⁷⁹ ²⁸⁰ ²⁸¹ ²⁸² ²⁸³ ²⁸⁴ ²⁸⁵ ²⁸⁶ ²⁸⁷ ²⁸⁸ ²⁸⁹ ²⁹⁰ ²⁹¹ ²⁹² ²⁹³ ²⁹⁴ ²⁹⁵ ²⁹⁶ ²⁹⁷ ²⁹⁸ ²⁹⁹ ³⁰⁰ ³⁰¹ ³⁰² ³⁰³ ³⁰⁴ ³⁰⁵ ³⁰⁶ ³⁰⁷ ³⁰⁸ ³⁰⁹ ³¹⁰ ³¹¹ ³¹² ³¹³ ³¹⁴ ³¹⁵ ³¹⁶ ³¹⁷ ³¹⁸ ³¹⁹ ³²⁰ ³²¹ ³²² ³²³ ³²⁴ ³²⁵ ³²⁶ ³²⁷ ³²⁸ ³²⁹ ³³⁰ ³³¹ ³³² ³³³ ³³⁴ ³³⁵ ³³⁶ ³³⁷ ³³⁸ ³³⁹ ³⁴⁰ ³⁴¹ ³⁴² ³⁴³ ³⁴⁴ ³⁴⁵ ³⁴⁶ ³⁴⁷ ³⁴⁸ ³⁴⁹ ³⁵⁰ ³⁵¹ ³⁵² ³⁵³ ³⁵⁴ ³⁵⁵ ³⁵⁶ ³⁵⁷ ³⁵⁸ ³⁵⁹ ³⁶⁰ ³⁶¹ ³⁶² ³⁶³ ³⁶⁴ ³⁶⁵ ³⁶⁶ ³⁶⁷ ³⁶⁸ ³⁶⁹ ³⁷⁰ ³⁷¹ ³⁷² ³⁷³ ³⁷⁴ ³⁷⁵ ³⁷⁶ ³⁷⁷ ³⁷⁸ ³⁷⁹ ³⁸⁰ ³⁸¹ ³⁸² ³⁸³ ³⁸⁴ ³⁸⁵ ³⁸⁶ ³⁸⁷ ³⁸⁸ ³⁸⁹ ³⁹⁰ ³⁹¹ ³⁹² ³⁹³ ³⁹⁴ ³⁹⁵ ³⁹⁶ ³⁹⁷ ³⁹⁸ ³⁹⁹ ⁴⁰⁰ ⁴⁰¹ ⁴⁰² ⁴⁰³ ⁴⁰⁴ ⁴⁰⁵ ⁴⁰⁶ ⁴⁰⁷ ⁴⁰⁸ ⁴⁰⁹ ⁴¹⁰ ⁴¹¹ ⁴¹² ⁴¹³ ⁴¹⁴ ⁴¹⁵ ⁴¹⁶ ⁴¹⁷ ⁴¹⁸ ⁴¹⁹ ⁴²⁰ ⁴²¹ ⁴²² ⁴²³ ⁴²⁴ ⁴²⁵ ⁴²⁶ ⁴²⁷ ⁴²⁸ ⁴²⁹ ⁴³⁰ ⁴³¹ ⁴³² ⁴³³ ⁴³⁴ ⁴³⁵ ⁴³⁶ ⁴³⁷ ⁴³⁸ ⁴³⁹ ⁴⁴⁰ ⁴⁴¹ ⁴⁴² ⁴⁴³ ⁴⁴⁴ ⁴⁴⁵ ⁴⁴⁶ ⁴⁴⁷ ⁴⁴⁸ ⁴⁴⁹ ⁴⁵⁰ ⁴⁵¹ ⁴⁵² ⁴⁵³ ⁴⁵⁴ ⁴⁵⁵ ⁴⁵⁶ ⁴⁵⁷ ⁴⁵⁸ ⁴⁵⁹ ⁴⁶⁰ ⁴⁶¹ ⁴⁶² ⁴⁶³ ⁴⁶⁴ ⁴⁶⁵

रिक्तभाण्डम् Mr, VarBrS (the sound of) _____

रिक्तकुम्भानि fit for a sacrificial v. यज्ञपात्रेभ्यः

msn 50r, a full v. पूर्णपात्रः, पूर्णपात्रम्, 50r, 50r,

(Gr) , पूर्णपात्री SankhGr a glass v. कुहनम् L

सिंहाणम् L कटरवादकः L

खटवादकः a golden v. निष्कः rarely निष्कम्

(Mn 3.45, अर्धचीदि) a gold v. हिरण्यपानम् ,

22, WP a good v. of any kind सुभाजनम् SuBr a great

v. महाभाण्डम् , having to a v. भाण्डानुसारिन् an

having a large drinki v. (called anatra) अमत्रिन्

an 6.24.2 having the earth for a v. भूमिकपाल

an SBr holding any v. in the hand पात्रहस्त nc(आ)n

IV, Sak the interior of a v. भाण्डोदरम् IW

अन्तःपानम् IV on iron v. लोहभाण्डम् L

लोहिता L स्वरसोनि m स्वरसोन्दः L

स्वरसोल्लः a kind of drinking v. covered with

leather उडपः, उडपम् Cora on ash 1.2 a kind of

sacrificial v. पानीयम्, पानीवः, पानीवम् T चप्पम्

sa 19.8, sa 12.7.2.13 & 9.1.3 सतः, सतम्

sa, Nir, Kātyār a kind of v. धारणपानम् Buddh

कटोरः, कटोरा कडचम् L

कुण्डिन् (v.l. कुण्डिनी) MBh 2.2061

कुण्डिनी MBh 2.2061 (in which a particular

obliteration is prepared) चरु MBh 2.2061, MBh 13, Vātyār,

Kaus, Ma, Vājñ शरावकः (ifc इका) Gusr,

Kathas, शरावः वाकः Heat (?)

शुङ्गी Heat कूटम् Kaus 16

कोष्ठिका Bhpr पालवी Hariv

(narrow mouthed) संकटमुह (or संकटमुख) MBh 11

a kind of v. made of gold सुवर्णपालिका a kind of v.

which receives the Soma juice after it has been strained

पूतभृत् RV, Br a kind of water v. जाङ्गयनम्

Kaus a large-bellied v. (metaphorical v applied to a

cloud) कवन्धः, कवन्धम् (sometimes written कवन्ध)

RV, Br 9.4.3, 10.2.3 a large drinking v. अमत्रम् RV,

Pan 4.2.14, अमत्रः RV 3.36.4 a large Soma v. समुद्रः

(समुद्रम् only RV 6.72.2, ifc f आ) RV 6.69.6, 9.99.3,

etc a large wooden v. for the Soma द्रोणकलशः RV, Br,

Br, etc a leathern v. (used for carrying or holding water)

भस्त्रा ^{īr}, etc भस्त्री L a leather oil v. कूपः,

कूपकः L a leather v. for holding घृतोदनकः

a leather v. for holding water करकपात्रिका a metal v.

कांसिका ^{īr} not drinking from a clay v. अमृत्पात्रप

mfn Waitr^s अमृन्मयप mfn ^{īr}, अमृन्मयपायिन् mfn ^{īr}

14 & ParGr an oil v. गुण्डुकः L स्नेहभाण्डम्

15, स्नेहपात्रम् L one who has become or obtained a v. for

भाजनीभूत mfn (īfc) Kethās, Lalit one whose Soma

v. is prepared इष्टताहाव mfn III. 10.1.1.6 a particu-

lar sacrificial v. पिष्टोद्वपनी L a particular Com. v.

आजीकिः (NBD) BU a particular v. कुलिजम्

Kaus 12 3 4 a particular Com. v. ऊणि f 77 1.2.6

a particular v. (used by the Uras) पूर्णकः

तम्बकः L a particular v. for purifying water used at

the Acrona पञ्चपात्रम् BU 21 a particular v. used at

sacrifices प्रणीता L a particular v. used by

Arakana कलन्तकः Buddh कलन्तकः a particular v.

used in religious ceremonies पिन्वनम् 62r, 62v

possessing any v. स्थातिन् an Jan 8.2.11, Vārta 1 .Pat

a properly adjusted sacrificial v. रुतपात्रम् TāṇḍyaBr

1.2.3 a sacrificial v. यज्ञपात्रम् Śar, Śrīś, etc

महनीरः Śar शम्पा बृहद्रथः L

a sacrificial v. made of wood उपभृत् f AV 18.4.5,

6, 12, 18, Śar, Vāṭśr, etc a sacrificial v. used at the

Shodasi ceremony षोडशिपात्रम् Śar a silver v. of

any kind रजतपात्रम् IV, Rajat रजतभाजनम् Śusr

a small crystalline v. for drinking spirituous liquor

गल्वर्कः L गल्वर्कः Hear 7 a small earthen v. कुहनम्

L a small v. भाणुकः (Siddh) भाणुकम् Kathas

(calli-rot etc) पुलुकः L — द्रवाधारः L

— आसेवनी L a small v. in which sacred water is

kept वधतिका Kathas the small v. in which water is

offered to the guest on his arrival अध्यपात्रम् Kathas

अध्यपात्रम् a Soma v. आनीकीयः (Hst) Hst.

61.11 — द्रोणम् Hst, Kath, etc (ifc द्रोणा Hst)

नाराशंसः a sort of earthen v. क्षुरिका L

क्षुरपत्त्रिका

L a sort of v. कालिन्दी L a sort

of v. for holding liquid काटाक्षः, काटाक्षम् (?) Kath10.4 the story of the v. of barley meal (Forest 5.59-74)

सक्तघटाख्यायिका

subsidiary v. उपपात्रम्

MB 13, n a v. (formed of buffalo's horns) being a

large charger or salver on which the sacrificial knife islaid

खड्गपात्रम्

W the v. belonging to Asvins

आश्विनपात्रम्

SBr 4.1.5.19 (prob) a v. consis-ting of two halves (a cup and a cover)

मल्लकसम्पुटः

मल्लकसम्पुटम्Sar a v. containing auspicious objectsमङ्गलपात्रम्Śak a v. containing lustral waterस्नानकुम्भाः, स्नानकलशःVaj t the v. containingthe Amrita or nectarअमृतकुण्डम्the v. containing theclarified butterआज्यविलापनीSar a v. containingthe etheral fragmentsसमवत्तधानीSar, Śrā a v. withfilled with valuable things to be distributed as presents

(esp. a present made to any one who brings good news)

मूलापात्रम्Mālatīm, Kād, Hcar a v. fit for the mouth

आस्पात्रम् ^{āspātra} a v. for ā-carpene आचमनकम्

Hear आचमनीयः ^{ācamaṇīyaḥ}, आचामनकः L a v. for

an oblation of oblation curis पृषदाज्यधानी ^{pṛṣadājya dhānī}

a v. for anything धारकः ^{dhārakaḥ} a v. for baling water

out of a boat तारुण्डः, तारुण्डम् L a v. for butter

मन्थनी L a v. for camphor and sandal powder

वीतकम् L a v. for clarified butter आज्यपात्रम्,

आज्यस्थाली ^{ājya sthālī}, ^{ājya} a v. for coals कुण्डम्

1.10.16, etc कुण्डः L a v. for drawing off the

edible-grain आदित्यपात्रम् Gr 4.3.5.6, etc

a v. for holding दधिधानी Gr a v. for holding

sheep (used as sacrifices) नैनतकम् a v. for

holding honey मधुधानम् Gr a v. for holding

liquids कोशः PV, AV, Susr कोशम् L a v.

for holding propitiatory water शान्त्युदकुम्भः a v.

for holding soma सोमपात्रम् Gr a v. for holding

spirited liquor वारम् L a v. for holding Sura

सुरोपयामः Gr a v. for holding water सेकपात्रम्,

सेकभाजनम् L a v. for holy water प्रोक्षणम् Naviv

(v. 1. प्रोक्षणी) प्रोक्षणी Naviv (v. 1. प्रोक्षण)

प्रोक्षणी f pl VS, SBr, etc a v. for intoxicating

likens मदकुम्भः Kay a v. formed like a conch shell

शङ्खपात्रम् R a v. for pouring out water सेकपात्रम्,

सेकभाजनम् I a v. for pouring out also (used at

sacrifices) वैनतकम् a v. for pouring any lot

sacrificial leveries परिधर्म्यः a v. for service

(see भस्मात्पात्रम् (sic) a v. (object) for

sorrow दुःखपात्रम् Jain a v. for sprinkling water

प्रोक्षणीयानी prōkṣaṇīyānī, प्रोक्षणीपात्रम् prōkṣaṇīpātram the v. for the

for assonance अग्निभाण्डम् agnibhaṇḍam the v. for the assonance

called Dhruva ध्रुवस्थाली dhruvasthālī, the v. for

the assonance शुक्रपात्रम् śukrapātram the v. for the assonance

ion इडाचमसः, इडाचमसः idācamasaḥ the v. for the

the v. for the libation इडापात्रम्, इडापात्री idāpātram, idāpātrī

the v. for the recitation उक्थ्यपात्रम् ukthypātram a v. for

the libation हविष्पात्रम् haviṣpātram, the v. for the

Upasūnaka उपांशुपात्रम्

Up2r 1, Upasūnaka a v. for

vegetables कचपम् L a v. from which spirituous

liquor is drunk अनुतर्षणम् L a v. full of rice

presented as a sacrifice to the superintendent and offic-

ating priests पूर्णपात्रम् M a v. full of water offered

to the gods on festivals मङ्गलघटः M the v. in

which an oblation is offered हविर्निर्वपणम् (with पात्रम्)

Up2r the v. in which the oblation is presented पवित्रम्

L (the पवित्रम्) Up2r a v. in which the Brahman's

portion of Haris is placed प्रशिन्नहरणम् Gr, Gr'r,

प्रशिन्नम् Gr the v. in which the caru oblation is

prepared (made either of clay or अमृता) चरुस्थाली

Gobh 1, 1.2.28, Yas a v. in which the Chara oblation

is prepared दध्मम् Katy'r 2, f a v. in which

the Goma plant is stirred and cleansed आश्ववनीयः

VS, TS, AitBr, etc a v. made of earth used for water

(by ascetics and religious students) कमण्डलु n n

MBh, BhP, Yajñ, etc a v. made of a leaf doubled over in c

fanal shape पुटकः Rajit a v. made of leaves पुटः

Br, In, IKh, etc a v. made of metal कंसकः Pat

कंसस्थालम् लघु कंसः, कंसम् 10.5,

litBr, Br, etc a v. made of wood used for water (by

ascetic and religious students) कमण्डलु n IKh,

Th, Yajñ, etc a v. made out of a cocoa-nut shell मल्लकः

a v. made of any kind सूना PV, IV, 10.10 a v. of

barley-meal सक्तुधानी Pat a v. of clarified butter

आन्यग्रहः Kalyāṇ a v. of clay मृदभाण्डम् a v. of

glass काचभाजनम् L a v. of iron पुष्पकम् I.

a v. of water जलपात्रम् M the v. of the Acharya

priest अध्वर्युपात्रम् Waiṭr the v. out of which a

fluid is taken उन्नायनम् Kātyā a v. prepared in the

known or usual manner विज्ञातस्थाली Waiṭr a v. (two

or more in number) or part of the reservoir into which the

Soma is poured चमू f RV a v. used at a Śraद्धa ceremo-

ny प्रेतपात्रम् M a v. used at festivals मङ्गलकलशः

rit, मङ्गलघटः a v. used at sacrifices for drinking

the Goma चमस म चमसम् अर्धचादि

चमसी

5. Sch) म, म, म, etc any v. used

by the Votrasas होत्राचमसः अर् a v. used by the

Votri होतृचमसः म, म, म a v. used for boiled

rice गङ्गुकः Shrauti 16.1.1 , Sch a v. used for

cooking the meat offered in sacrifice वैखानसी व a v.

used for pouring out water in performing the Sandhya

ceremonies संध्यापानम् म the v. used for taking

in दक्षिणग्रहपानम् अर् 12.2.1 the v. used for the

Mayana libation आग्रयणानाम् 22r 4

आग्रयणस्थाली Sr , Zr a v. used in preparing the

Some juice अरारिन्दम् 1.139.10 a v. used in

"Tantrapra ceremony"	तानूत्रप्राप्तम्	Wait ' a v. with
----------------------	------------------	------------------

ether ' (the noun) आन्कारचमसः ३. use with water

उदपानी, उदपात्रम् ur, úr, Kātyúr, ३२३,

PhF _____ कूर्मपित्तम् BarCr 1.14 a water v. (esp.

one used by students or ascetics) करक: 100, 100 with

a. pol en v. सहिरष्यपान् 12r a. wooden v. दारुपात्रम्

vanfr — द्रोणम् — वुवयः — (for

the Soma juice) वनम् (once वनः p 5.50.21) RV, (?)

— वन् (only in gen and loc pl वनाम्, वंसु) RV

— पिशीलम् — स्वरपाठः — a wooden

v. for collecting alms (some times a hollow bamboo or

an earthen bowl or a gourd is used for that purpose)

यतिपात्रम् — a wooden v. for taking up any fluid

चटुकम् Hal, Sch a wooden v. with an iron stand

नातहि —

arrangement of vessels पात्रयोजनम् Vatya ' hearing

the v. of a ... (W. of Varats) कवन्धिन् mfn RV 5.

56.3 being in beautiful v. सूर्य mfn consisting

of v. used at festivals मङ्गलकलशमय mfn Hear

a couple of v. द्विपात्रम् Vop the distributor of v. (in

temple) भाण्डभजकः Bh five v. collectively

पञ्चपात्रम् consisted of v. सभाजन mfn Mbh

having no v. रिक्तभाण्डम् W holding the v. in the

hands सपात्र mfn the keeper of v. (in a

temple) भाण्डगोपकः Buddh (a cart) laden with v.

भाण्डपूर्ण mfn Mn 8.405 ' not allowe to use v. (for

food) (people of low caste) अपपात्र mfn Mn 10.51,

अपपात्रित one who takes charge of the lesser

v. पारिक्रामिकः पारिकर्मन् a Śraddha in which

offerings are made in five v. पञ्चपात्रम् the 5 Some v.

त्रिकटुकाः a pl RV 15.8.12 , together with earthen

v. of particular shape सोष्ट्रिक ns(आ)a MBh

together with sacrificial v. सयज्ञपात्र mfn West together

with the (necessary) v. सपात्र म् (आ) म् व the v.

etc used in sacrifices made to the manes

आर्यन्कम्

v. libation offered during the recitation on Utha

उक्थपात्रम् म् व .

to collect vessels

सम्भाण्डय म् व सम्भाण्डयति,

सम्भाण्डयते म् व .

to take into a funnel shaped vessel

पुटी म् व

(with कृ) वelar to use the hands as a v.

पानिभ्यां

पात्रार्थ-कृ

SamavBr .

vessel BI नौ f RV, etc नौक ifc (f आ)

MBh पोतः, पोतम् MBh, Hariv, Var, Kav

यानम् RV, etc समुद्रयानम् MW

वहनम् Kathās, वहितम् cit, वहितकम् I

(prob) वहत् f RV 3.7.4 .

II वोहितम् L वाकुटः I वावटः

L वावटः वाधू I

going in a vessel यानयाना Divyā a kin of

v. मङ्गु m Das ' v. for going ' (ship, boat)

यानपात्रम्

Hariv, Kathās, Pañc ' v. guiding '

(a large paddle used as a rudder) पानपात्रः L

any vessel of the body आशयः Susr a greattubular v. महानाडी MW a particular v. स्वरप्राणः Hcara particular v. of the body (leading from the fetus to the

mother) संवाहिनी Ear a principal v. of the body कण्डरा

W a v. inside or one side of chest containing vital air

अपस्तम्बः Bhpr अपस्तम्भः Susr a v. which

terminates in the head मूर्धधरा (with सिरा) Bhpr.

an enlargement of the vessels of the eye सिराजालम्

W a net work of v. सिराजालम् MBh, Susr .

vessel-keeper n भाजनवारिकः Divyav .

